

Procedura přistoupení Turecka k Evropské unii

Diplomová práce

Studijní program:

N6202 Hospodářská politika a správa

Studijní obor:

Regionální studia

Autor práce:

Bc. Aneta Mačurová

Vedoucí práce:

doc. PhDr. Ing. Pavla Bednářová, Ph.D.

Katedra ekonomie

Zadání diplomové práce

Procedura přistoupení Turecka k Evropské unii

Jméno a příjmení: **Bc. Aneta Mačurová**
Osobní číslo: E18000528
Studijní program: N6202 Hospodářská politika a správa
Studijní obor: Regionální studia
Zadávající katedra: Katedra ekonomie
Akademický rok: **2019/2020**

Zásady pro vypracování:

1. Stanovení cílů diplomové práce a formulace výzkumných otázek.
2. Podmínky vstupu do Evropské unie a průběh procedury přistoupení.
3. Analýza přístupových jednání Turecka s EU.
4. Vyhodnocení procedury přistoupení Turecka k EU.
5. Formulace závěrů, návrhy řešení a doporučení.

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy:
Forma zpracování práce:
Jazyk práce:

65 normostran
tištěná/elektronická
Čeština

Seznam odborné literatury:

- LOUŽEK, Marek. 2017. *Evropská integrace z pohledu teorie veřejné volby*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-3064-9.
- BALDWIN, Richard E. a Charles WYPLOSZ. 2013. *Ekonomie evropské integrace*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-4568-8.
- AKCAY, Belgin. 2013. *Turkey's accession to the European Union: political and economic challenges*. Lanham: Lexington Books. ISBN 978-0-7391-7981-9.
- CARAYANNIS, Elias G. a George M. KORRES. 2013. *European socio-economic integration: challenges, opportunities and lessons learned*. New York: Springer. ISBN 978-1-4614-5253-9.
- ADAMSKI, Dariusz. 2018. *Redefining European economic integration*. New York, NY: Cambridge University Press. ISBN 9781108421423.
- PROQUEST. 2019. *Databáze článků ProQuest* [online]. Ann Arbor, MI, USA: ProQuest. [Cit. 2019-10-06]. Dostupné z: <http://knihovna.tul.cz/>

Konzultant: Ing. Aleš Kocourek, Ph.D.

Vedoucí práce:

doc. PhDr. Ing. Pavla Bednářová, Ph.D.
Katedra ekonomie

Datum zadání práce:

31. října 2019

Předpokládaný termín odevzdání: 31. srpna 2021

prof. Ing. Miroslav Žižka, Ph.D.
děkan

L.S.

prof. Ing. Jiří Kraft, CSc.
vedoucí katedry

V Liberci dne 31. října 2019

Prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci jsem vypracovala samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé diplomové práce a konzultantem.

Jsem si vědoma toho, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má diplomová práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědoma následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

30. července 2020

Bc. Aneta Mačurová

Anotace

Diplomová práce se zabývá přístupovými procedurami Turecka k Evropské unii. Práce je zaměřena na problematiku v Turecku a neúspěch ve snahách o přistoupení, které probíhají už po několik desetiletí. Od počátku snah zůstávají kritéria stejná, nicméně i nadále zůstávají nedosaženým cílem.

První část této diplomové práce je zaměřena na vysvětlení evropských integračních teorií a na vývoj Evropské unie, kterou integrační teorie ovlivnily.

Druhá část diplomové práce s názvem Podmínky vstupu do EU se zabývá podmínkami vstupu do Evropské unie, především Kodaňskými a Maastrichtskými kritérii.

Třetí nejrozsáhlejší část této práce analyzuje přístupová jednání Turecka od počátku snah o přistoupení až po současnou situaci.

V poslední části práce jsou vyhodnoceny přístupové procedury a pokrok Turecka na základě Zprávy o přístupovém pokroku Turecka, jež byla vydána Evropskou komisí v roce 2019.

Klíčová slova

Evropská unie, evropská integrace, Turecko, proces přistoupení, HDP, Evropská komise, Evropská rada, Kypr, Kodaňská kritéria, ekonomická kritéria, politická kritéria

Turkey's Accession Procedure to the European Union

Annotation

The diploma thesis deals with Turkey's accession procedures to the European Union. The thesis focuses on the issue in Turkey and the failure of accession efforts, which have been going on for several decades. The criteria have remained the same since the beginning of the effort, but they remain an unattained target.

The first part of this diploma thesis is focused on the explanation of European integration theories and on the development of the European Union, which was influenced by integration theories.

The second part of the diploma thesis entitled Conditions for accession to the European Union, especially the Copenhagen and Maastricht criteria.

The third part of this work which is the most extensive, analyzes Turkey's accession negotiations from the beginning of its accession efforts to the current situation.

The last part of the thesis evaluates Turkey's accession procedures and progress on the basis of the Report on Turkey, which was issued by the European Commission in 2019.

Key Words

European Union, European integration, Turkey, Accession process, Economic criteria, Political criteria, European Commission, European Council, Cyprus, Copenhagen criteria

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucí mé diplomové práce doc. PhDr. Ing. Pavle Bednářové, Ph.D., za odborné vedení, věcné připomínky, trpělivost a čas, jež mi věnovala po dobu zpracování této diplomové práce.

Obsah

Seznam zkratk	12
Seznam tabulek	13
Seznam obrázků	14
Úvod	15
1. Teorie evropské integrace	17
1.1 Federalismus	19
1.2 Funkcionalismus	20
1.3 Neofunkcionalismus	21
1.4 Realismus	22
1.5 Neorealismus	23
1.6 Intergovernmentalismus	24
1.6.1 Realistický intergovernmentalismus	24
1.6.2 Liberální intergovernmentalismus	24
1.7 Vývoj ES/EU	25
2. Podmínky vstupu do EU	31
2.1 Kodaňská kritéria	32
2.2 Maastrichtská kritéria	33
3. Analýza přístupových jednání Turecka s EU	37
3.1 První snahy Turecka o přistoupení do EU	37
3.2 Proces přistoupení Turecka v 80. - 90. letech	41
3.3 Proces přistoupení Turecka po roce 2000	44
3.4 Proces přistoupení Turecka po roce 2010	50
4. Vyhodnocení přístupových procedur Turecka	61
4.1 Zpráva o přístupovém pokroku Turecka z roku 2019	61
4.1.1 Politická kritéria	61
4.1.2 Ekonomická kritéria	64
4.1.3 Schopnost vyrovnat se s tržními silami v Unii	71
4.1.4 Vztahy a regionální spolupráce	74
Závěr	76
Seznam použité literatury	80

Seznam zkratk

CP	Cenné papíry
ECU	Evropská měnová jednotka
EHS	Evropské hospodářské společenství
ES	Evropská společenství
ESUO	Evropské společenství uhlí a oceli
EU	Evropská unie
Euroatom	Evropské společenství pro atomovou energii
HDP	Hrubý domácí produkt
MFA	Ministerstvo zahraničních věcí Turecka
MMF	Mezinárodní měnový fond
MSP	Malé a střední podniky
NATO	Severoatlantické aliance
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OSN	Organizace spojených národů
TL	Turecká lira

Seznam tabulek

Tabulka 1: Významné milníky EU	29
Tabulka 2: Rozšiřování EU	30
Tabulka 3: Obchodní bilance mezi Tureckem a EHS v letech 1981-1987	42
Tabulka 4: Míra inflace v Turecku	69
Tabulka 5: Sektorové rozložení	72

Seznam obrázků

Obrázek 1 Členské a kandidátské země	30
Obrázek 2: Růst HDP a meziroční změny od roku 1960 po současnost	57
Obrázek 3: HDP per capita od roku 1960 po současnost	57
Obrázek 4: Inflace od roku 1960 po současnost	58
Obrázek 5: Dluh Turecka k HDP od roku 1990 po současnost	59
Obrázek 6: Obchodní bilance v poměru k HDP od roku 1960 po současnost.....	59
Obrázek 7: Míra nezaměstnanosti od roku 1991 po současnost	60
Obrázek 8: Růst HDP v %	66
Obrázek 9: HDP na obyvatele podle standardu kupní síly	67
Obrázek 10: Běžný účet platební bilance Turecka	68
Obrázek 11: Míra zaměstnanosti v Turecku	70

Úvod

Začlenění do Evropské unie je dlouhý proces, čehož je turecká snaha o přistoupení důkazem. Pro lepší pochopení problematiky je v této práci na začátek rozebrána evropská ekonomická integrace a její jednotlivé teorie spolu se vznikem Evropské unie. Základním pilířem pro plné členství v EU je splnění Kodaňských kritérií, čehož Turecko doposud nebylo zcela schopné. Dlouhodobě je nejvíce diskutované a problematické politické kritérium dodržování lidských práv a respektování menšin. Další významnou překážkou je například Kyperský spor. I přes neshody mezi Tureckem a EU existuje dlouhodobá a významná spolupráce v oblastech ekonomické spolupráce, řešení uprchlické krize aj. Turecko ale nadále zůstává pouze kandidátskou zemí do Evropské unie, která je neúspěšná v krocích k plnohodnotnému členství. Turecko je považováno za mladou republiku s dynamickým trhem, jenž je atraktivní pro zahraniční investory. Toto tvrzení vyvolává v tureckých vládních představitelných sebevědomější postoj.

Diplomová práce je rozdělena do čtyř hlavních kapitol. V první kapitole je upřena pozornost na evropskou integraci a jsou zde vysvětleny jednotlivé integrační teorie. Pozornost je věnována teorii federalismu, funkcionalismu, neofuncionalismu, realismu, neorealismu a intergovernmentalismu, včetně uvedení hlavních představitelů těchto směrů. Další částí první kapitoly je vývoj Evropské unie, včetně jejich nejvýznamnějších historických milníků.

Druhá kapitola je věnována podmínkám vstupu do EU. V této kapitole jsou především vysvětlena Kodaňská a Maastrichtská konvergenční kritéria. Tato kritéria musí každá kandidátská země bezpodmínečně splnit, jestliže usiluje o členství v Evropské unii. Každá země musí promítnout předpisy EU do svého právního prostředí, a to v každé oblasti své národní politiky. Usilující země musí podat žádost o vstup prostřednictvím Evropské rady, ta následně žádá Evropskou komisi, která zhodnotí připravenost dané země v rámci plnění zmíněných Kodaňských kritérií.

Třetí kapitola analyzuje přístupová jednání Turecka od počátku snah v roce 1959 až do současnosti. V této kapitole jsou chronologicky a podrobně popsány jednotlivé kroky a snahy Turecka, které měly zapříčinit jeho členství v Unii. Mimo snahy Turecka jsou uvedeny nařízení a rozhodnutí orgánů Evropské unie, které měly Turecku pomoci na jeho

cestě do EU. Tato kapitola je nejdelší a nejobsáhlejší částí této diplomové práce a v jejím závěru je graficky znázorněn dlouhodobý vývoj důležitých ekonomických ukazatelů.

Závěrečná čtvrtá kapitola vyhodnocuje přístupové procedury a změny v postavení Turecka na cestě ke členství podle Zprávy o pokroku Turecka z roku 2019. Tato zpráva je každoročně vydávána Evropskou komisí. Jsou zde zahrnuta nejvýznamnější politická kritéria, ekonomická kritéria, ale rovněž schopnost vyrovnat se s tržními silami v Unii a vztahy Turecka a jeho regionální spolupráce.

Cílem této diplomové práce je především poukázat na hlavní překážky, které zabraňují tureckému členství v Unii. Toho bude dosaženo zejména pomocí analýzy tureckého hospodářství, ze které vyplývá, že problematika vstupu do EU není limitována pouze politickými kritérii, přestože v něm hrají významnou roli. Cílem práce je rovněž rozebrat makroekonomickou situaci v Turecku a její změny v jednotlivých obdobích. Dalším, ale neméně důležitým cílem, je vyhodnotit úspěšnost přístupových procedur Turecka.

K vypracování této diplomové práce byly použity zdroje knižní, publikace orgánů Evropské unie či statistiky evropských organizací nebo Světové banky. V neposlední řadě byly informace čerpány z mnoha internetových zdrojů.

Použitými metodami psaní této diplomové práce jsou analýza, komparace a syntéza.

1. Teorie evropské integrace

Definice evropské integrace není jednoznačná. Někteří autoři, jako jsou například Wiener či Diez uvádějí ve svých dílech shodnou definici neofunkcionalisty Ernsta Haase z knihy s názvem *The Uniting of Europe* (1958, str. 16). Tato definice v podstatě říká, že integraci lze chápat jako proces, při němž jsou političtí aktéři z rozdílného národního prostředí vedeni k tomu, aby přesunuli svou loajalitu, očekávání a politické aktivity k novému centru, jehož instituce disponují jurisdikcí nad existujícími státy, nebo ji vyžadují. Definice je ale ve dvou ohledech značně omezená, jelikož se jedná v první řadě o definici politické integrace, a nikoli integraci ekonomickou.

Dalším teoretickým problémem je otázka vymezení studia právě teorie evropské integrace. Federalisté například hovořili nejen o evropské, ale i o světové federaci, zatímco funkcionalisté výslovně odmítali integraci vymezovat geograficky, ale kladli důraz na funkční vazby mezi integrujícími se jednotkami. Od sedmdesátých let se stále častěji objevují názory, že Evropská společenství by neměla být brána jako příklad něčeho, ale jako unikátní fenomén, který nemá obdoby ve světové politice. (Kratochvíl, 2008)

Snaha vědců o teoretické uchopení a rovněž pochopení procesu evropské integrace se objevila již na samém začátku tohoto procesu. Vědci a odborníci se snažili mimo vysvětlení dějů minulých také předpovědět děje budoucí, tudíž i směr, kterým se bude integrace dále ubírat. Za počátky této snahy je považován přelom 20. století. Za všechna ta uplynulá desetiletí došlo na území Evropy k definování několika rozdílných teorií.

Jedním ze základních rozdělení teorie integrace je rozdělení podle jejich základního stanoviska k integraci, a to na směry s realistickou tradicí a směry, které jsou založeny na liberálně-idealistickém pohledu. Teorie, jež vychází z realistické tradice, ukazují mezinárodní vztahy a integraci v takové podobě, ve které skutečně jsou. Mezi aktéry vládnou po celou dobu rivalita, čímž nakonec dochází k pesimistickému závěru realistů, podle kterých trvalý mír a vzájemná spolupráce nejsou možné. Roli hlavních aktérů zde hrají státy. Mezi ostatní aktéry lze zařadit například mezinárodní organizace či nadnárodní korporace. Hlavními představiteli jsou následující teorie:

- teorie realismu,

- teorie neorealismu,
- teorie intergovernmentalismu.

Liberálně-idealisticky orientované směry vystupují v roli opozice vůči realismu. Tyto směry jsou přesvědčeny o možnosti trvalého míru a rovněž o rozhodujícím významu institucí, jež jsou v tomto ohledu právě rozhodujícími aktéry. Mezi základní teorie zde patří:

- teorie federalismu,
- teorie funkcionalismu,
- teorie neofunkcionalismu (Drulák, 2003)

Dalším možným pohledem na problematiku je rozdělení podle autora Klímy, a to podle dvou základních paradigmat, jež se v Evropě zformulovala. Jedná se o paradigma nadstátní a mezivládní. (Adámková, 2003)

Obě tyto paradigmat lze ztotožnit s výše uvedením rozdělením, kdy nadstátní paradigma zastává stejná tvrzení, jako idealistické směry a mezivládní paradigma je totožné s realistickými tvrzeními.

Dalším typem rozdělení je rozdělení podle autora Fialy, který dělí teorie na tzv. Velké integrační teorie, současné racionalistické koncepty a na současné neracionalistické pojetí. V podstatě Fiala vychází ze stejného základního rozdělení jako Klíma, nakonec z něj ale vyděluje několik základních a určujících teorií pro evropskou integraci. Právě tato skutečnost činí toto rozdělení v určitém smyslu přehlednější.

Poslední rozdělení, které zde bude uvedeno, je rozdělení na dvě základní dimenze integračních teorií, a to ontologickou a gnozeologickou. Ontologická dimenze rozděluje procesy integrace na reproduktivní a transformativní. Gnozeologická dimenze potom rozděluje procesy integrace podle toho, jestli vznikly postupnými změnami, nebo zda jsou výsledkem změn dramatických. Lze říci, že autor Schmitter vychází z pěti základních teorií, mezi které patří realismus, regulatorismus, institucionalismus, federalismus a funkcionalismus. (Šimíková, 2009)

Kratochvíl, Wiener a Diez podrobně zkoumali etapy vývoje evropské integrace a rozdělili bádání do následujících tří fází:

1. Vysvětlování integrace. Tato fáze byla zasazena přibližně do šedesátých let a hlavními tématy byly důvody, které vedly ke vzniku integrace.
2. Analýza vládnutí a politické systémy a procesy v rámci Společenství. Tato fáze probíhala v osmdesátých letech.
3. Přetvoření Společenství na EU a její další rozvoj. Tato fáze probíhala v devadesátých letech. (Wiener, 2004)

Důležitou ekonomickou událostí posledních desetiletí v Evropě byl proces evropské hospodářské integrace. Ekonomické tempo je ovšem nejasné s ohledem na dopady ekonomické integrace. (Carayannis, 2013)

Pokroky v evropské hospodářské integraci pramení z některých silných a široce zastoupených přesvědčení. Jedním z nich bylo, že by hospodářská integrace měla být založena v první řadě na vnitřním trhu a že její svobody nevyhnutelně vyvolávají u všech společností Evropské unie situaci, která zvyšuje efektivitu a je pro všechny výhodná. To samé platí pro mezinárodní obchod. (Adamski, 2018)

1.1 Federalismus

Přestože vliv federalismu v posledních desetiletích zeslábl, stále zůstává jednou z pěti velkých teorií, na jejichž základech staví, ať už přímo nebo nepřímo, mnoho nových směrů. Federalismus je společně s teorií komunikace a funkcionalismem jednou ze tří nejstarších teorií, jež se široce uplatnily při studiu evropské integrace. Federalistické pojetí evropského integračního procesu je vnímáno jako kombinace ústřední vlády a členských států se silnými pravomocemi. Opětovný zájem o federalismus souvisel s Jednotným evropským aktem, následným vznikem Evropské unie a rostoucím důrazem na politickou integraci. Je důležité rozlišovat federalismus od federace. Zatímco federalismus je politickou ideou, federace je institucionální uspořádání. (Kratochvíl, 2008)

Konkrétní obrysy dala federalismu první světová válka a učinila z něj základní teorii té doby. Právě v té době při hodnocení příčin konfliktů označili badatelé za hlavní chybu

system národních států a s ním související nacionalismus. Federalismus se měl stát teorií, jenž povede Evropu k míru. Nejvýznamnější politickou osobností a propagátorem zmíněné myšlenky byl Richard Nicolaus Coudenhove-Kalergi. Stejně jako první, rovněž i druhá světová válka odstartovala snahy o vytvoření mírových konceptů v nové poválečné Evropě. Avšak stejně, jako ztroskotaly federalistické snahy po první světové válce, ztroskotaly rychle i snahy po 2. světové válce. Události se daly do pohybu až v roce 1949, kdy se 10 evropských států shodlo na vytvoření Rady Evropy. (Fiala, 2007)

Federalismus se v EU objevuje ve dvou hlavních podobách. Na jedné straně se řada dříve jednotných států vydala k federální struktuře správy, na druhou stranu je sama Evropská unie někdy kvalifikována jako federální systém. Je minimálně pozoruhodné, že koncept federalismu má v obou kontextech velmi odlišnou konotaci. (Cloots, 2012)

Základní charakteristiku teorie federalismu lze opřít o tvrzení Emeryho Revese, jenž říká, že jestliže chceme zabránit válce mezi státy, je nutné zrušit systém suverénních států a vytvořit jednu společnou světovou vládu. (Reves, 1974)

Federalismus byl často kritizován za svou nevědeckost a pozitivisté vytýkali federalistům nemožnost odlišit objektivní vědu od normativní politiky.

1.2 Funkcionalismus

Teorie funkcionalismu prošla dlouhým formativním teoretickým vývojem, jenž sahá až pozdnímu osvícenství a ranému liberalismu 18. a 19. století. Základním teoretickým východiskem je klasické a idealistické paradigma, které bylo postupem času rozvinuto do řady teorií. (Krejčí, 2001)

Funkcionalismus se stal východiskem pro studium mezinárodní integrace a rovněž jádrem studia mezinárodních vztahů. Právě funkcionalismus byl předchůdcem nejen neofunkcionalismu, ale rovněž například teorie interdependence či teorie režimů. Funkcionalisté se staví proti teritoriálně vymezené integraci, jež byla nabízena některými federalistickými teoriemi. Regionalismus znamenal pro funkcionalisty návod na to, jak zopakovat chyby státního systému v širším pojetí. (Rosamond, 2003)

Funkcionalistická vize, že lze oddělit svět politiky od světa odborníků, jež budou na základě racionálního zvažování alternativ schopni organizovat uspokojování lidských potřeb, je vizí utopickou. Jakmile se nepolitici odborníci v mezinárodních institucích uchopí moci v rozhodování, dojde tím k jejich politizaci. (Loužek, 2017)

Fakticky se začal funkcionalismus rozvíjet až po druhé světové válce jako reakce na globalizační výzvy a chaotický stav ve světě. V poválečné Evropě se plně neuchytil federalistický ani funkcionalistický přístup. Za první reálný projev tohoto přístupu lze považovat Schumanův plán, který byl založen na Monnetově inovativním návrhu sektorové integrace. (Adámková, 2003)

Za tzv. "duchovního otce" a hlavního teoretika funkcionalismu je ale považován David Mitrany se svým stěžejním dílem "A working Peace System", které je inspirováno myšlenkou Normana Angella. Angell postavil svou práci především na tvrzení vzájemné závislosti a intenzivní propojování ekonomik hlavních mocností podle jeho názoru znemožňuje jakýkoliv ozbrojený konflikt a tím pádem se stává útočná válka neracionální.

Z pohledu rozhodování ES/EU má funkcionalismus pouze okrajový význam, nicméně znalost základních teoretických přístupů je nezbytná pro pochopení problematiky obecné dynamiky evropského integračního procesu. (Drulák, 2003)

1.3 Neofunkcionalismus

Je možné říci, že neofunkcionalismus jak ideově, tak i chronologicky navazuje na funkcionalismus. Funkcionalismus i jeho neofunkcionalistický nástupce patří do liberální školy mezinárodních vztahů, jelikož identifikují společenské zájmy a uspokojení společenských potřeb jako klíčovou hnací sílu politiky. Autoři neofunkcionalismu pracují za předpokladu, že agresivní a sobecké chování mezi státy je možné překonat. (Schieder, 2014)

Evropským integračním teoriím dominoval tento směr zhruba od poloviny 50. let do počátku 70. let. Tento směr v podstatě představuje snahu o překonání nedostatků nejen funkcionalismu, ale z části i federalismu. Jeho východiskem je základní předpoklad, že úspěšná spolupráce v jedné oblasti způsobuje "přelévání" také do oblastí dalších. Na rozdíl

od funkcionalismu, jenž vyzvedá především technokratickou koncepci vzniku společenství, neofunkcionalismus vychází zejména z politických zájmů. Regionální integrace by tím pádem měla být dílem politické vůle, která se snaží v co největší míře uspokojit potřeby občanů. Zásadní rozdíl mezi funkcionalismem a neofunkcionalismem je spjat s konečným výsledkem integrace. Neofunkcionalisté se snaží o postupné vytváření ústřední autority, a právě tady dochází ke sloučení základní federalistické vize s vizí neofunkcionalistickou. Je tedy možné neofunkcionalismus chápat jako snahu dosáhnout federalistického cíle po metod neofunkcionalistických.

Neofunkcionalismus sice může mít s federalismem stejný cíl, nicméně v jeho dosažení se již rozcházejí. Zatímco federalismus tvrdí, že integrace by měla být výsledkem jednorázového aktu, neofunkcionalisté tvrdí, že je integrace dlouhý a náročný proces vzájemného prohlubování spolupráce.

Za hlavního teoretika neofunkcionalismu je považován Ernst Haas se svým dílem “The Uniting of Europe”, kde poprvé používá pojem “přelévání” (spill-over). Princip přelévání vysvětluje proces integrace států od prvních počátků až po vznik nové politické entity.

Jestliže dochází v rámci evropské integrace ke stagnaci, teorie neofunkcionalismu ztrácí svou platnost a je zpochybněna. Tato situace nastala v 70. letech. Nový neofunkcionalismus se však neaspiroval integrační teorií, ale snažil se pouze osvětlit události z let 1958-1992. (Fiala, 2007)

1.4 Realismus

Realismus zcela jistě patřil mezi nejvlivnější teorie mezinárodních vztahů druhé poloviny dvacátého století a objevil se v několika podobách, nejdříve jako tradiční realismus a později jako neorealismus. Realisté se snažili rovněž objasnit proces evropské integrace, kde ale nebyli příliš úspěšní.

Základním předpokladem realismu je neustálý boj v mezinárodním prostředí, který vede ke konfliktu. Základní jednotkou je zde stát, jenž usiluje o přežití. Důraz je zde kladen především na svépomoc a obranu, koalice spolu s ostatními státy jsou jen dočasné a slouží pouze k prosazení vlastních zájmů státu. Ze zmíněných předpokladů je těžké zkoumat

proces dlouhodobé spolupráce vedoucí k integraci, která se této vizi mezinárodních vztahů a politiky značně vymyká. Realisté reagovali na vývoj z let šedesátých, kdy integrace zamrzla na mezivládní spolupráci, čímž vznikl prostor pro poukázání na spoustu případů v dějinách evropské integrace, kdy snahy o překonání státocentrismu naprosto ztroskotaly.

Nejznámějším klasickým realistou, který se zabýval evropskou integrací, byl Stanley Hoffmann, který kritizoval neofunkcionalismus. (Kratochvíl, 2008)

Realismus uznává roli kompromisu, postupuje na základě zkušenosti i intuice a přiznává existenci práva silnějšího. (Loužek, 2017)

Realismus byl jako přístup k evropské integraci kritizován, a to především proto, že jeho předpoklady příliš neumožňují kvalitně vysvětlit integrační proces. Evropská společenství a později Evropská unie nevlastní prvky dočasné obranné koalice, kde by Společenství byli stále připraveni na hrozbu, že budou napadeni ostatními členy. Progresivní přenos pravomocí od států směrem k jednotlivým institucím Společenství podtrhává, že anarchie není předním strukturálním rysem mezinárodní politiky evropského regionu.

1.5 Neorealismus

Neorealismus přišel na scénu na konci 70. let. Sdílel stejné základní myšlenky s realismem, na druhou stranu se ale v mnohých věcech také lišil. Příčina konfliktu podle neorealistů nespočívá v chtivosti po moci, nýbrž je příčinou struktura mezinárodního systému. Povaha mezinárodního systému je anarchická, neexistuje zde nejvyšší autorita, jež by usměrňovala státy v jejich jednání, tudíž jsou státy v neustálém napětí, a zatímco neexistuje nejvyšší autorita, existuje hrozba konfliktu. Zájmy a jednání nejmocnějších států tvoří povahu systému a je při nejmenším pravděpodobné, že jakákoliv alternace v této distribuci moci bude znamenat změnu chování systému. (Rosamond, 2003)

V případě neorealismu se stát může spolehnout na loajalitu svých občanů a je v pozici monopolního držitele legitimní moci. Stát rovněž stanovuje pravidla mezinárodního systému, ačkoli ne všichni aktéři musí podle pravidel jednat. Klíčovým pojmem tohoto směru je hegemonická stabilita. (Loužek, 2017)

1.6 Intergovernmentalismus

Pojem intergovernmentalismus je možné chápat třemi různými způsoby, a proto je potřeba tento pojem hned na začátku přesně definovat. Prvním způsobem, jak lze chápat tuto teorii, je pojetí intergovernmentalismu jako všeobecného mezivládního přístupu, jenž vychází z realistické tradice. Druhý případ, se kterým se můžeme v souvislosti s pojmem intergovernmentalismus setkat, je označení konkrétní integrační teorie, jenž reaguje na selhání neofunkcionalistické koncepce. Tato teorie je nazývána jako realistický intergovernmentalismus. Posledním, tedy třetím způsobem, je pozdější typ intergovernmentalismu, který je označován jako liberální.

1.6.1 Realistický intergovernmentalismus

Realistický intergovernmentalismus navazuje na tradici realistické školy a vychází tedy z konceptu striktního oddělování politiky v rámci jednotlivých států a politiky v mezinárodním měřítku. Hlavními aktéry v mezinárodních vztazích jsou země, jenž formulují své národní zájmy za účasti některých politických skupin na domácí politické scéně. Realistický intergovernmentalismus se vyvíjí přibližně od poloviny 60. let jako protipól neofunkcionalismu. Do popředí zájmu se ale dostal až o desetiletí později, ve chvíli, kdy evropská integrační stagnace znamenala pád neofunkcionalismu. Státy se v období hluboké hospodářské krize a ropných šoků vraceli k národnímu protekcionismu. Integrační systém tak ustal a byl nahrazen snahami jednotlivých států chránit své vlastní zájmy a ekonomiku.

Zásadním "textem" tohoto směru se stala Hoffmanova studie z roku 1966, která byla nejen kritikou neofunkcionalismu, ale v podstatě programovým prohlášením intergovernmentalismu jako takového.

1.6.2 Liberální intergovernmentalismus

Neorealistická teorie liberálního intergovernmentalismu vznikla jako vzkříšení neofunkcionalistických tezí ze strany mezivládního přístupu na konci 80. let. Tento přístup je označován jako mezivládní z toho důvodu, že vlády kontrolují integrační proces. Na

druhé straně je ale liberální, jelikož na rozdíl od realistického intergovernmentalismu považuje ekonomické otázky za nejvýznamnější příčiny mezinárodní spolupráce. (Fiala, 2007)

Za zakladatele tohoto směru a tvůrce prvotních myšlenek je považován Alan Milard, autor, který ve svých pracích obhájí skutečnost, že integrace nemusí podkopávat suverenitu a moc národních států. V postupně se měnícím světě je národní stát vystavován dalším výzvám, tudíž postupným vývojem dochází k tomu, že se podobně situované země sbližují a integrují a postupně prohlubují svoji vzájemnou spolupráci, čímž ve výsledku prosazují své vlastní zájmy. (Adámková, 2003)

Některé hlavní myšlenky Milwarda později převzal další významný teoretik tohoto směru a kritik neofunkcionalismu A. Moravcsik. Tento autor považoval za základní předpoklad skutečnost, že zájmem každé vlády je snaha udržet se u moci, což ji nutí uspokojovat preference nejvýznamnějších sil na domácí politické scéně.

Moravcsik považuje státy za racionální aktéry, přičemž národní zájmy, kterými se chování států řídí, jsou formovány pomocí dvoustupňového modelu. V prvním kroku dochází k formování preferencí na národní úrovni členských států a v druhém kroku poté dochází k mezinárodnímu vyjednávání. Podle zmíněného autora státy vždy hájily své národní zájmy a vědomě omezovaly transfer suverenity na nadnárodní orgány a místo toho preferovaly spolupráci přes mezivládní instituce jako je v kontextu Evropské unie Rada ministrů. Je možné říci, že se význam liberálního intergovernmentalismu během následujících let po jeho vzniku značně zvýšil a v podstatě nahradil neofunkcionalismus. (Drulák, 2003)

1.7 Vývoj ES/EU

Snahy o sjednocení Evropy se v historii objevily již mnohokrát, ale vyvrcholily až po skončení 2. světové války. V tu chvíli bylo zřejmé, že politika izolacionismu meziválečného období dopomohla právě k tomuto konfliktu, a že je zapotřebí, aby Evropa směřovala jinou cestou. Státy, které byly ochotny úzce spolupracovat a zároveň byly ekonomicky připraveny, podepsaly 18. dubna 1951 Pařížskou smlouvu o založení

Evropského společenství uhlí a oceli. Zakladatelskými státy byly země Beneluxu, Francie, Německo a Itálie. Cílem Evropského společenství bylo udržení míru a podpora ekonomické obnovy na území Evropy. (Kratochvíl, 2008)

Zmíněným zakládajícím státům se říkalo tzv. "Šestka". Ministři zahraniční Šestky se sešli v Messině v roce 1955, aby zahájili proces, jenž vedl k podepsání smluv v Římě; první vytvořila Evropské společenství pro atomovou energii (Euroatom), druhá Evropské hospodářské společenství (EHS). V Římských smlouvách spočívá základ další etapy prohlubování ekonomické integrace Šestky. Vedle vytvoření celní unie slibovala také volný pohyb pracovních sil, integraci kapitálového trhu, volný obchod se službami a další okruh společených politik, ze kterých by měly být některé implementovány nadnárodní Evropskou komisí. (Baldwin, 2013)

V roce 1965 vznikla Bruselská smlouva, neboli smlouva zakládající jednotnou Radu a jednotnou Komisi Evropských společenství. Tato smlouva byla podepsána s jednoznačným záměrem podepsat tři tehdy existující Evropská společenství (ES), a to Evropské společenství uhlí a oceli, Evropské hospodářské společenství a Evropské společenství pro atomovou energii. Tato smlouva je známá pod názvem Slučovací smlouva. Přestože si tři zmíněná společenství zachovala svou právní nezávislost, Slučovací smlouva racionalizovala jejich instituce sloučením jejich tehdy stále nezávislých výkonných orgánů, vzniklo 5 společných evropských institucí a odpovídajícím způsobem pozměnila smlouvy zmíněných společenství.

Klíčové body Bruselské smlouvy byly následující:

- Jednotná Rada a jednotná Komise,
- společný administrativní rozpočet pro ES,
- společná práva pro ES,
- sídla institucí ES.

Dalším významným milníkem v historii se stal Jednotný evropský akt (JEA), jenž byl podepsán v roce 1986. Cílem tohoto aktu bylo revidovat Římské smlouvy, jenž zřídily EHS a Euroatom. Smyslem bylo vyvolat novou dynamiku evropské integrace a vytvořit vnitřní trh, neboli oblast bez vnitřních hranic s volným pohybem zboží, osob, služeb a kapitálu. JEA pozměnil pravidla, která se týkala činnosti evropských orgánů, a v mnoha

oblastech politik rozšířil pravomoci tehdejšího ES. Vznikem nových pravomocí Společenství a reformou orgánů otevřel JEA cestu pro další politickou integraci a hospodářskou měnovou unii později zavedené ve Smlouvě o EU, rovněž zvané Maastrichtské smlouvě. Hlavním cílem JEA bylo uzavřít smlouvu ohledně společné zahraniční a bezpečnostní politiky a uzavřít akt upravující smlouvu o EHS. (Eur-lex, 2018)

V roce 1992 vznikl společný trh jako logické vyústění cesty, na jejímž počátku stály Římské smlouvy. V nizozemském Maastrichtu byly na přelomu let 1991 a 1992 projednány příslušné dokumenty a Rada EU je v roce 1992 schválila, přičemž o rok později, tedy v roce 1993, vstoupily v platnost. Jednalo se o smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství, jež je rozšířením právě Římských smluv. Podle Smlouvy o EU byly definovány následující cíle:

- podporovat ekonomický a sociální pokrok,
- provádět společnou zahraniční a bezpečnostní politiku,
- posilovat ochranu práv a zájmu občanů,
- rozvíjet spolupráci v oblasti justice a vnitřních věcí,
- zachovávat bohatství EU a rozvíjet ho.

Podle Smlouvy o Evropském společenství jsou hlavními orgány Společenství následující:

- Evropská rada,
- Rada EU,
- Evropská komise,
- Evropský parlament,
- Soudní dvůr,
- Účetní dvůr. (Fárek, 2012)

Maastrichtská smlouva znamenala vznik Evropské unie v roce 1993 a v jejím důsledku byla vytvořena hospodářská a měnová unie. Amsterdamská smlouva z roku 1997 byla vytvořena z důvodu potřeby reformy evropských institucí, která souvisela s přípravou na postupné přistupování dalších států. Smlouva z Nice z roku 2001 podrobně zachycovala institucionální změny Evropské unie s ohledem na tzv. východní rozšíření. Ústavní

smlouva navržena roku 2004 byla v referendech konaných v Nizozemí a Francii zamítnuta. Lisabonská smlouva z roku 2007 převzala spoustu složek z předchozí zamítnuté ústavní smlouvy, a obsahovala mnoho institucionálních změn, jako například vytvoření funkce předsedy Evropské rady či vytvoření Evropské unie jako právnické osoby. (Kratochvíl, 2008)

Lisabonská smlouva poprvé vyjasnila pravomoci Evropské unie a rozlišovala tři typy pravomocí. Tyto tři typy byly výlučná, sdílená a podpůrná pravomoc. Tato smlouva rovněž určuje formální postup v případě, že některý členský stát bude chtít z Unie vystoupit. Lisabonská smlouva vstoupila oficiálně v platnost dne 1. prosince 2009. (European Parliament, 2020)

Tyto významné historické milníky přehledně popisuje Tabulka č. 1.

Tabulka 1: Významné milníky EU

Datum	Název	Hlavní důsledky
18.04.1951	Pařížská smlouva	Založení Evropského společenství uhlí a oceli
25.03.1957	Římské smlouvy	Založení Evropského hospodářského společenství pro atomovou energii
08.04.1965	Slučovací smlouva	Sloučení orgánů všech tří Společenství, používá se název Evropská společenství
22.04.1970	Lucemburská smlouva	Zavedení vlastních zdrojů společenství, rozšíření pravomoci Evropského parlamentu v rozpočtové oblasti
22.07.1975	Bruselská smlouva	Další posílení rozpočtových pravomocí Evropského parlamentu, vznik Evropského účetního dvora
17. a 28.2. 1986	Jednotný evropský akt	Vytvoření jednotného vnitřního trhu, formalizace evropské politické spolupráce
07.02.1992	Smlouva o Evropské unii (Maastrichtská smlouva)	Vytvoření EU, hospodářská a měnová unie, společná zahraniční a bezpečnostní politika, unijní občanství
02.10.1997	Amsterdamská smlouva	Posílení Evropského parlamentu, další rozvoj společné zahraniční a bezpečnostní politiky, možnost užší spolupráce
26.02.2001	Smlouva z Nice	Dokončení institucionálních změn v souvislosti s východním rozšířením EU
29.10.2004	Ústavní smlouva	Pokus o prohloubení integrace v řadě oblastí, byla odmítnuta
13.12.2007	Lisabonská smlouva	Převzetí řady prvků z odmítnuté Ústavní smlouvy, zrušení pilířové struktury, vytvoření EU jako právnícké osoby, mnoho institucionálních změn

Zdroj: vlastní zpracování dle Kratochvíl, 2008

Vývoj evropské integrace je spjat s rozšiřováním a prohlubováním integrace. Rozšiřováním se především rozumí zvyšování počtu členů ES/EU. Prohlubování evropské integrace lze chápat jako proces politického vyjednávání o nových obecných dimenzích integračního procesu, o nových institucích či mechanismech. (Fiala, 2003)

Uskutečněné fáze rozšiřování EU znázorňuje Tabulka č. 2.

Tabulka 2: Rozšiřování EU

Rok	Stát
1952	Belgie, Lucembursko, Nizozemí, Francie, Německo, Itálie
1973	Dánsko, Irsko, Velká Británie (od roku 2020 již není členem EU)
1981	Řecko
1986	Španělsko, Portugalsko
1995	Rakousko, Finsko, Švédsko
2004	Polsko, Maďarsko, Slovensko, Česká republika, Slovinsko, Estonsko, Lotyšsko, Litva, Malta, Kypr
2007	Bulharsko, Rumunsko
2013	Chorvatsko

Zdroj: vlastní zpracování dle Baldwin, 2013

Obrázek č. 1 znázorňuje mapu se státy, které rozdělujeme do třech kategorií – členské státy EU, kandidátské země a potenciální kandidátské země. Kandidátskými zeměmi jsou v současnosti Severní Makedonie, Černá hora, Srbsko, Albánie a Turecko. Potenciálními státy jsou Bosna a Hercegovina a Kosovo. (European Commission, 2019)

Obrázek 1 Členské a kandidátské země

Zdroj: BBC, 2019

2. Podmínky vstupu do EU

Příprava na vstup do Evropské unie je velmi náročný proces a ve většině případů může trvat i několik let. Ve chvíli, kdy kandidátská země splňuje podmínky nutné ke vstupu do Evropské unie, musí promítnout její předpisy do svého právního prostředí, a to v každé oblasti své národní politiky.

Žádost o vstup do Evropské unie může podat jakýkoliv stát, který splňuje podmínky členství v této unii. Tyto podmínky jsou definovány pomocí tzv. Kodaňských kritérií, které zahrnují stabilní demokratický systém, tržní ekonomiky, právní stát a rovněž přijetí všech právních předpisů Evropské unie, ke kterým patří výhledové přijetí eura. Po vstupu do eurozóny musí země splnit další kritéria, kterými jsou Maastrichtská konvergenční kritéria. Země, která chce do Evropské unie přistoupit, musí podat žádost o vstup prostřednictvím Evropské rady, ta následně žádá Evropskou komisi, která zhodnotí připravenost dané země v rámci plnění zmíněných Kodaňských kritérií. Jestliže je stanovisko kladné, Rada se domluví na mandátu k vyjednávání. Celá tato fáze je poměrně zdlouhavá, a to právě proto, že každá kandidátská země musí do svého právního systému promítnout spoustu předpisů a pravidel Evropské unie. (Europa.eu, 2014)

Významnou podmínkou vstupu je taky tzv. “evropskost” žadatele, a ta je poněkud složitější, protože přesné hranice Evropy nejsou určeny. Dle převažujícího názoru nelze tuto podmínku vykládat tak, že celé území členského státu musí být v Evropě, ale podobně, jako je tomu v případě Turecka, musí alespoň část území kandidátského státu náležet k danému kontinentu.

Mimo zeměpisné polohy jsou rozhodujícím faktorem také historické a kulturní aspekty dané země, tudíž nelze jednoznačně dospět k odpovědi na výše zmíněnou otázku. Z toho vyplývá, že každá žádost by měla být posuzována tzv. “případ od případu”.

Dalším předpokladem pro členství je uznávání daných hodnot, na kterých je Evropská unie postavena. Dle Smlouvy o EU je mezi tyto hodnoty zahrnována úcta k lidské důstojnosti, demokracii, svobodě, rovnosti, právnímu státu a lidským právům, včetně práv menšin. Nestačí se pouze ale přihlásit k těmto právům, nutností je i jejich faktické dodržování.

Evropská unie proto u každé kandidátské země hodnotí, nakolik je u něj reálné budoucí uznávání hodnot. (Syllová, 2010)

2.1 Kodaňská kritéria

Na Kodaňském summitu v roce 1993 deklarovala Evropská společenství ekonomické a politické podmínky připravenosti integrace do Evropské unie. Tyto podmínky byly určeny především pro státy střední a východní Evropy, ale každý stát, který patří mezi kandidátské země, například Turecko, musí tato kritéria splnit, aby se mohl do Evropské unie plně integrovat. Přidružené země střední a východní Evropy, které si to přejí, se mají poté stát členy Evropské unie. Vstup se zrealizuje, jakmile přidružená země bude schopná přijmout členské závazky a splní požadované ekonomické a politické podmínky. I přes tyto definované podmínky si Evropská unie vyhrazuje právo sama rozhodnout, zda a případně kdy je připravena přijmout nové členy. (Kovář, 2013)

Rada na summitu v Kodani definovala kritéria, jež vešla ve známost jako tzv. Kodaňská kritéria pro členství v Evropské unii. Tři následující kritéria jsou stále platná:

1. politická stability institucí, které garantují demokracii, vládu zákona, lidská práva a jejich respektování a v neposlední řadě ochranu menšin;
2. funkční tržní ekonomika, která je schopná obstát v nelehkých konkurenčních tlacích na trzích EU;
3. akceptování společného práva a závazků, dále schopnost kandidátů přijmout povinnosti členství zahrnující dodržování cílů politické, ekonomické a měnové unie. (Baldwin, 2013)

Důležitou podmínkou, kterou Evropská rada neurčila přidruženým státům, nýbrž stávajícím členským státům unie, je schopnost absorbovat nové členy, aniž by to ohrozilo dynamiku integračního procesu a soudržnost všech zemí, včetně funkčnosti jejich institucí. Tato kritéria budoucího členství v unii jsou promítnuta do následných jednání a přijímaných dokumentů. (European Commission, 2016)

Zahájení přístupového procesu kandidátské země o připojení se k unii může začít ve chvíli, kdy kandidátská země splní první Kodaňské kritérium, tedy stabilitu institucí. (Eur-lex, 2020)

Je ale důležité říci, že i po splnění všech Kodaňských kritérií nemá země stále jistotu, že bude automaticky přijat jako členský stát Evropské unie.

2.2 Maastrichtská kritéria

Podmínky pro přijetí za člena eurozóny jsou upraveny Smlouvou o fungování Evropské unie, která je známá jako Maastrichtská smlouva. Ekonomická kritéria, jež posuzují připravenost kandidátské země na členství v hospodářské a měnové unii, jsou tedy známá pod názvem maastrichtská kritéria. Používá se také název maastrichtská konvergenční kritéria, protože jejich účelem je posoudit míru ekonomické konvergence neboli schopnost kandidátské země integrovat se plynule do měnového režimu eurové oblasti, aniž by tím vznikla nestabilita jak pro zemi samotnou, tak i pro eurozónu jako celek.

Hodnocení maastrichtských kritérií je prováděno Evropskou komisí a Evropskou centrální bankou v dokumentu zvaném Konvergenční zpráva. Hodnocení je vyhotovováno buď pravidelně v dvouletých intervalech, nebo výjimečně na pořádání kandidátské země. K přijetí do eurozóny je nutné, aby ve chvíli evaluace byla splněna všechna maastrichtská kritéria současně.

Jsou sledována následující čtyři kritéria:

1. Kritérium cenové stability

Země, která se stala součástí měnové unie, nemá nárok na používání kurzu jako nástroj pro obnovování cenové konkurenceschopnosti, o kterou by jinak přicházela při vysoké inflaci. Plněním inflačního kritéria kandidátská země dokazuje svoji schopnost obejít se bez kurzu národní měny poté, co se stane členem eurozóny.

Hodnocení kritéria cenové stability vyplývá nejen ze souboru příslušných článků Maastrichtské smlouvy, ale také z jejich interpretace, ke které hodnotitelské instituce často

ve výjimečných situacích dospívaly. V souhrnu tohoto se při posuzování cenové stability uplatňují tyto skutečnosti:

- Od kandidátské země se vyžaduje, aby její průměrná míra inflace, která je měřena v průběhu jednoho roku před provedeným šetřením, nepřekračovala o více než 1,5 procentního bodu míru inflace nejvýše tří členských zemí, které v této oblasti dosáhly nejlepších výsledků.
- Nejlepšími výsledky v oblasti cenové stability se obvykle rozumí tři nejnižší inflace. Vylučovány mohou být ty hodnoty inflace, jež jsou v určitém makroekonomickém prostředí vyhodnoceny jako extrémní. Cenový vývoj je sledován prostřednictvím průměrného harmonizovaného indexu spotřebitelských cen (HICP), ze zvolených tří hodnot inflace se počítá nevážený průměr.
- Cenová stabilita musí být udržitelná dlouhodobě, což je blíže definováno jako schopnost splňovat kritérium také v následujících měsících po evaluaci.

2. Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb

Účelem úrokového kritéria je odhadnout trvalost konvergence. Logika kritéria má oporu v učení o efektivních kapitálových trzích, v jejich očekávané schopnosti promítnout své obavy o udržitelnosti do rizikových přírážek, zahrnutých do výnosů dlouhodobých cenných papírů. Včasná konvergence úrokových sazeb má také předejít nárazové změně v cenách dlouhodobých dluhopisů po vstupu kandidátské země do eurozóny v důsledku trvalého odstranění rizika.

Hodnocení tohoto kritéria bere v úvahu následující skutečnosti:

- Od kandidátské země se žádá, aby během jednoho roku před šetřením nepřekračovala její průměrná dlouhodobá nominální úroková sazba o více než 2 procentní body úrokovou sazbu nejvýše tří členských států, jež měly v oblasti cenové stability nejlepší výsledky
- Úrokové sazby jsou zjišťovány u desetiletých státních dluhopisů, a pokud nejsou tyto splatnosti k dispozici, využijí se srovnatelné CP.
- Dlouhodobá úroková sazba je vypočítávána jako aritmetický průměr za posledních 12 měsíců.

3. Kritérium kurzové stability

Plnění kurzového kritéria by mělo vytvořit jistotu, že trvalá fixace směnného kurzu národní měny, se kterým kandidátská země vstupuje do měnové unie, bude provedena na elementárně správné úrovni a nestane se zdrojem makroekonomických nerovnováh. Kritérium kurzové stability bylo ale zformulováno v době, kdy kurzy většiny členských měn, které byly zapojeny do mechanismu, byly udržovány uvnitř úzkých flukтуаčních pásem ERM, splňujících představu o kurzové stabilitě. Výkyvy v letech 1992-1993 ale toto uspořádání vážně narušily. Výsledkem potom byly nejasnosti, jak použít původní dikci kritéria v nových podmínkách.

Současná praxe hodnotitelských institucí bere v úvahu tyto skutečnosti:

- Od kandidátské země se žádá, aby se nejméně po dobu posledních dvou let před šetřením účastnila mechanismu ERM II, a aby po stejnou dobu nebyl její směnný kurz vystavován silným tlakům.
- Po stanovenou dobu kandidátská země nesmí z vlastního podnětu devalvovat centrální paritu své měny.
- Při posuzování toho, do jaké míry byl kurz vystavován silným tlakům, je brána v úvahu řada pomocných ukazatelů, mezi které patří například míra odchylování od středního kurzu, vývoj krátkodobých úrokových diferencíálů či posuzování úlohy devizových intervencí.

4. Kritérium udržitelnosti veřejných financí

Existuje více kanálů, kterými veřejné finance mohou ohrozit cenovou a finanční stabilitu eurozóny. Vysoké rozpočtové deficity napomáhají poptávkově tažené inflaci a vytlačují tak investice ze soukromého sektoru. Rostoucí dluh může způsobit krizi vládních financí, což by poškozovalo důvěryhodnost měny eura. Hlavním účelem kritéria udržitelnosti veřejných financí je předcházet rizikům tak, že se členy eurozóny budou stávat pouze ty země, které mají konsolidované veřejné finance.

Konstrukce tohoto kritéria se opírá o ustanovení Maastrichtské smlouvy, jež zakazuje členským zemím Evropské unie hospodařit s nadměrnými schodky.

Kritérium není splněno, jestliže nastává některá z následujících skutečností:

- Poměr plánovaného nebo reálného schodku veřejných financí k HDP překračuje referenční hodnotu 3 %, ledaže by tento poměr významně a nepřetržitě klesal, a tím dosáhl úrovně poblíž referenční hodnoty, nebo by překročení této hodnoty bylo pouze výjimečné a dočasné.
- Poměr veřejného dluhu k HDP překračuje referenční hodnotu 60 %, ledaže by tento poměr dostatečně klesal a blížil se přijatelným tempem k referenční hodnotě.
- V praxi je plnění fiskálního kritéria demonstrováno tím, že není v době zkoumání s uchazečskou zemí vedena procedura při nadměrném schodku, popřípadě je tato procedura ukončována. Obsah i procesní úkony jsou upravována pomocí pravidel stability a růstu, která totožně vymezují nadměrný schodek v jeho vymezení deficitním i dluhovém.
- Vedle ekonomických kritérií je v Konvergenčních zprávách hodnocena také slučitelnost národní legislativy spolu s legislativou Evropské unie v oblastech, které jsou spjaty se zajišťováním funkcí Eurosystemu. Důraz je zde kladen především na respektování národní centrální banky ve všech hlediscích, týkajících se nezávislosti funkční, institucionální, osobní a finanční. (Ministerstvo financí ČR, 2013)

3. Analýza přístupových jednání Turecka s EU

V roce 1923 vznikla z trosk osmanského impéria moderní Turecká republika, která od svého založení prošla velkou proměnou. Turecko se o hlubší integraci s Evropským hospodářským společenstvím, poté Evropským společenstvím, snaží už téměř 50 let. Většinu turecké populace tvoří muslimové, Turecko má ale blízko k západní Evropě a integrace této země nesměřuje pouze do Evropské unie, ale je také například jednou ze zakladatelských zemí Organizace spojených národů (OSN). Turecko se rovněž stalo členem Rady Evropy v roce 1949. V roce 1952 se stalo součástí NATO a v roce 1962 členem OECD. Z výše uvedených skutečností vyplývá, že Turecko je schopné integrovat se do mnoha světových organizací. V roce 1999 uznala Evropská unie formálně Turecku status kandidátské země s podmínkou, že musí splnit kodaňská kritéria. (Euractiv, 2018)

3.1 První snahy Turecka o přistoupení do EU

První řešení vzájemných vztahů mezi Tureckem a Evropskou unií oficiálně začalo 31. července 1959, kdy Turecko zažádalo o přidružené členství v Evropském společenství. V reakci na tuto žádost byla dne 17. září 1963 podepsána Ankarská dohoda, která vstoupila v platnost 1. prosince 1964. Posílení vztahů mezi Evropským společenstvím a Tureckem lze považovat za součást politické strategie, která byla zaměřena na zajištění toho, aby Turecko zůstalo členem západního společenství států. Tato politická strategie odpovídala zájmům jak tureckých, tak i západních politických i ekonomických elit během studené války. Poté, co se Turecko stalo členem Rady Evropy v roce 1949 a členem NATO v roce 1952, bylo členství v Evropském společenství dalším krokem k posílení vztahů mezi Tureckem a západními státy.

Článek č. 28 Ankarské dohody uvádí, že pokud jsou obě strany připraveny přijmout závazky, které vyplývají z členství, Turecko by se stalo členem, což by stanovilo právní základ pro způsobilost Turecka k přistoupení do Evropského společenství/Evropské unie. S cílem připravit Turecko na přistoupení stanovila Ankarská dohoda kroky, které by měly být podniknuty za účelem podpory spolupráce mezi oběma stranami. Tyto kroky zahrnovaly budoucí zřízení celní unie, poskytnutí finanční pomoci s cílem podpořit stabilitu tureckého hospodářství, a v neposlední řadě zřízení tří institucí, konkrétně Výboru

pro přidružení, Rady přidružení a Smíšeného parlamentního shromáždění. Tyto instituce byly vytvořeny jako nezbytné nástroje pro řízení tohoto procesu a pro rozhodování na základě Ankarské dohody. Rada přidružení se měla scházet pravidelně a diskutovat o činnosti týkající se sdružení. Tento institucionální rámec byl později rozšířen o implementaci závěrečné fáze dohody o přidružení a podepsáním dohody o celní unii v roce 1995.

Cílem dohody o přidružení bylo dosáhnout dvou hlavních cílů:

- posílení turecké ekonomiky
- regulace volného pohybu zboží a služeb mezi Tureckem a členskými státy ES, volný pohyb pracovníků a dohlížení na finanční pomoc poskytovanou Turecku ES.

Základním bodem dohody o přidružení bylo, jak už bylo zmíněno, zřízení celní unie pro průmyslové výrobky ve třech fázích. Celní unie by sladila tureckou hospodářskou politikou s Evropským společenstvím, a tím pádem by bylo snazší stát se členským státem společenství. Po dokončení zřízení celní unie by mezi oběma stranami neexistovaly celní sazby a byl by zřízen společný celní sazebník pro třetí strany, které s Tureckem nebo ES chtějí obchodovat. Turecko by potom prostřednictvím partnerství získalo stabilního a spolehlivého obchodního partnera.

Proces měl probíhat pomocí tří fází:

- přípravná fáze,
- přechodná fáze,
- závěrečná fáze.

Přípravná fáze by Turecku umožnila připravit své hospodářství na zahájení procesu přizpůsobování se podmínkám v souladu s ES. Tato fáze začala roku 1964 a skončila roku 1970. Přechodná fáze začala očekáváním vytvoření postupné celní unie, která byla postavena na pokroku Turecka. Tato celní unie se měla týkat všech odvětví turecké ekonomiky s výjimkou zemědělství, které muselo a stále musí překonávat mnoho strukturálních změn, dokud nebude v souladu s politikami a postupy Evropského společenství.

Závěrečná fáze začala dnem, kdy byla podepsána dohoda o celní unii, tedy 6. března 1995. V dohodě o přidružení se předpokládalo, že s realizací celní unie bude konečná fáze přidružení uzavřena, což nastane ve chvíli, kdy Turecko dokončí svoji přípravu na přistoupení. Tato fáze měla skončit po přistoupení Turecka. Ankarská dohoda se rovněž zaměřila na další oblasti v záměru úspěšné cesty Turecka k integraci.

Protože Římská smlouva z roku 1957 zavedla pojem čtyř svobod, mezi které patřila svoboda pohybu zboží, služeb, práce a kapitálu, Ankarská dohoda přirozeně předpokládala podobné svobody. Dodatkový protokol, který byl podepsaný v roce 1970 mezi ES a Tureckem, zahrnoval doložku o volném pohybu pracovních sil, která bude realizována dne 1. prosince 1986. Tato doložka ukazuje, do jaké míry vidělo v této době Evropské společenství integraci Turecka.

Dohoda o přidružení stanovila podporu Turecka prostřednictvím finančních protokolů. Stanovila proces půjček na projekty, které Turecko doufalo, že se uskuteční a poskytovala je na základě potenciálu pro hospodářský růst. Všechny půjčky podléhaly zvláštním úrokovým sazbám, platbám a harmonogramu splácení. V průběhu šedesátých let turecká vláda cítila, že by měl stát investovat do soukromého průmyslu. V rozporu s protekcionistickými politikami stanovenými v Ankarské dohodě připravila turecká vláda mnoho pětiletých plánů s cílem stanovit cíle a mít plánovanou ekonomiku, která by určila, který stát obdrží investice. Turecká vláda neviděla žádný rozpor mezi svobodou soukromého sektoru a zásahem veřejného sektoru, protože byla vnímána jako způsob přidělování omezených zdrojů a podpory odvětví, která nemohla být udržována pouze soukromými firmami.

Třetí a čtvrté plánovací období představovalo důkaz této smíšené ekonomiky, protože stát dal soukromému sektoru hlavní pobídky k dosažení tzv. Nedosažitelných cílů stanovených státem. Jakmile byl plán vytvořen, musely státní podniky splnit cíle, které byly považovány za cíle pro soukromý sektor. To způsobilo tzv. vnitřně směřující hospodářskou politiku, která zahrnovala dovozní náklady s cílem podpořit trhy ve státě. Přestože to podnítilo hospodářský růst, způsobilo to také výraznou neefektivitu v mnoha hospodářstvích jako je například zemědělství nebo průmysl. Plány byly protichůdné v tom, že se pokoušely snížit zahraniční závislost a zároveň vyžadovaly růst, který nemohly

podpořit pouze interní podniky. Jak Turecko podpořilo soběstačnost a zahraniční investice byly také nízké, vedlo to k nedostatku technologií a zdrojů.

Inflace se během šedesátých a sedmdesátých let zvýšila a vedla k měnovému a ekonomickému stresu. Jednou z výzev, kterým turecká vláda čelila, byla intervence Mezinárodního měnového fondu s cílem znehodnocení turecké liry. Inflace způsobila nadhodnocení liry, což znamenalo dražší vývozy a levnější dovozy, a to podpořilo nevyváženou platební bilanci. I s touto skutečností pokračovaly vnitřní politiky, které způsobovaly ještě větší neefektivitu. Soukromá průmyslová odvětví necítila potřebu zlepšovat technologii nebo zvyšovat konkurenceschopnost se zbytkem světa, což způsobilo selhání. Když Turecko začalo splácet své dluhy, začala finanční a hospodářská krize.

V reakci na tuto krizi se Turecko a ES dohodly na povaze nových opatření, která je potřeba přijmout, aby mohlo Turecko dodržet cíle Ankarské dohody. V důsledku toho byla dohoda o přidružení dodatkovým protokolem, který byl podepsán 23. listopadu 1970 a vstoupil v platnost 1. ledna 1973. Dodatkový protokol poskytoval pokyny pro praktikování dohody z Ankary a stanovil harmonogram technických opatření k dosažení cílů celní unie do 22 let. Tímto způsobem dodatkový protokol zdůraznil finanční aspekty turecké ekonomiky a infrastruktury. Mezitím vstoupila v platnost 1. ledna 1971 obchodní rozhodnutí dodatkového protokolu s tzv. Dočasnou dohodou. Výsledkem toho bylo, že dodatkový protokol zrušil cla. Dodatkový protokol rovněž stanovil parametry účasti MMF na regulaci turecké měny ve vztahu k měnám členských států ES a zřídil program úsporných opatření přehodnocení některých tureckých dluhů. Účelem nových politik bylo podnítit růst na tureckých trzích, infrastrukturách a bankovních praktikách s cílem dosažení schopnosti Turecka vstoupit do celní unie.

Dne 30. června 1973 vstoupila v platnost dočasná dohoda z roku 1971, která se přímo týkala doplňkového protokolu. Ropná krize z roku 1973 ve spojení s celosvětovou recesí způsobila turecké ekonomice značné problémy. V důsledku toho existovaly během prvních let přechodné fáze obavy, že turecký průmysl nebyl připraven zahájit snižování cel. V roce 1978 se tak Ankara rozhodla předložit plán, jehož účelem bylo revidovat dohodu o přidružení. Tento plán si žádal pětileté období, během něhož mohlo Turecko splnit své celní závazky. Zatímco Ankara přijala toto rozhodnutí, Evropská komise považovala za lepší volbu zpomalit proces k plnému členství. Neschopnost tureckých koaličních vlád

spolupracovat, a také politické tlaky, které vyplývaly z turecké intervence na Kypru v roce 1974, dovedly tureckou vládu k tomu, aby v Ankarské dohodě použila tzv. Doložku o vlastní ochraně. V důsledku toho se vztahy mezi Evropským společenstvím a Tureckem dostaly do problematické fáze. (Guerin a Stivachtis, 2011)

3.2 Proces přistoupení Turecka v 80. - 90. letech

Dohoda o přidružení byla revitalizována Radou přidružení. Rozhodnutí z června roku 1980, které stanovilo zejména časový rozvrh a podmínky, za nichž by Společenství zrušilo do 1. ledna 1987 své cla na turecké zemědělské produkty, jakožto i zásady upravující zaměstnávání, volný pohyb a práva tureckých pracovníků a jejich rodin. Vztahy mezi Společenstvím a Tureckem však utrpěly vážné zvraty, když byla v prosinci roku 1980 při převratu svržena turecká civilní vláda. Společenství následně pokračovalo v provádění obchodních dohod a dohody o přidružení, ale pozastavilo veškeré nové finanční pomoci Turecku. Komise a Rada zároveň vyjádřily přání, aby se v Turecku řádně dodržovala lidská práva a aby byly plně obnoveny demokratické instituce. (European Commission, 1988)

Navzdory těmto událostem v září roku 1986 oživila Rada pro přidružení znovu asociační proces a o necelý rok později, konkrétně v dubnu 1987, požádalo Turecko o plné členství v Evropském společenství. Evropská komise v prosinci 1989 ale odmítla žádost Turecka o členství. Za oficiální důvod uvedla neplnění politických a ekonomických kritérií, konkrétním důvodem pak bylo porušování lidských práv v Turecku a turecká okupace Kypru. Nicméně ale došlo ke zlepšení a rozšíření ekonomických vztahů mezi Evropským společenstvím a Tureckem a dále také Evropské společenství nikdy oficiálně nezamítlo žádost o plné členství Turecka. (Cihelková, 2003)

Následující tabulka znázorňuje obchodní bilanci mezi EHS a Tureckem v letech 1981-1987 v milionech ECU. ECU znamená Evropská měnová jednotka.

Tabulka 3: Obchodní bilance mezi Tureckem a EHS v letech 1981-1987

v mil. ECU	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
Import	1341	1611	2046	2839	3093	3049	3772
Export	2185	2475	2977	3871	5029	4668	5561
Bilance	844	865	930	1032	1936	1559	1789

Zdroj: vlastní zpracování dle European Commission, 1988

Společenství tak uvedlo, že otázka členství v unii byla větší než problémy s jeho domácími reformami, protože to jasně záviselo na připravenosti Evropského společenství integrovat Turecko do členských států unie. Následná rozhodnutí Evropské rady odrážela tento odlišný přístup, i když Evropská unie formulovala objektivní kritéria členství. Kodaňská rada v červnu roku 1993 dospěla k závěru, že byly zaznamenány oficiální podmínky přistoupení do unie. Pokud jde o Turecko, bezprostředním cílem nebylo samotné přistoupení do unie, ale rozšíření hospodářské spolupráce vytvořením celní unie. Vstup do celní unie, který vešel v platnost roku 1996, vyvolal dojem optimismu ohledně budoucího vstupu Turecka právě do Evropské unie. Vůdce True Path a premiérka Tansu Çiller představili dohodu jako předehru k členství v EU. Nadšení vlády ale rychle zmizelo ve chvíli, kdy se ukázalo, že Evropská unie nepovažovala členství v celní unii za krok k přistoupení Turecka do EU.

Nejméně dvě politické události po podpisu dohody získaly kritiku EU, a to znamenalo zpoždění procedury tureckého přístupu. Prvním z nich bylo odsouzení kurdských poslanců za separatickou propagandu koncem roku 1994, což vedlo Evropský parlament ke zpoždění ratifikace celní unie. To se jevílo jako signál, že EU bude tlačit Turecko, aby vyřešilo své problémy s demokracií. Druhá událost nastala roku 1996, když Turecko vyložilo své vojenské síly na ostrově Kardak na Egejském moři v rámci konfrontace s Řeckem. Reakce Evropské unie byla velmi kritická a odrážela solidaritu s Řeckem, jako se členským státem. V důsledku toho se ukázalo, že spory Turecka se svými sousedy by zkomplikovaly jeho členství nejen kvůli složitosti otázek, ale také kvůli potencionálně pro-řeckému postoji EU. Načasování dohody o celní unii představovalo další znak toho, že smlouva nebyla motivována touhou EU plně integrovat Turecko. V retrospektivě lze její podpis považovat za politický krok EU k uvolnění cesty Kypru v unii, spíše než za krok mezi Tureckem a Evropskou unií. Krátce před podpisem dohody s Tureckem docílili vedoucí představitelé EU dohody s Řeckem, což slibovalo zahájení přístupových jednání s Kypru výměnou za souhlas Řecka s celní unií s Tureckem.

Byl to Lucemburský summit roku 1997, který dával jasně najevo, že Turecko bude v krátké době vyloučeno z fronty čekajících na členství. Lucembursko neuznalo Turecko jako kandidáta, zatímco uznalo kandidaturu deseti jiných zemí střední a východní Evropy plus Kypr. Rozhodnutí vycházelo z předchozí zprávy Komise o Agendě 2000, která měla za úkol hodnotit pokrok všech žadatelů o Evropskou unii v plnění kritérií členství v unii. Na rozdíl od 11 kandidátů, kterým byla nabídnuta tzv. Posílená předvstupní strategie, Turecko obdrželo pouze tzv. Evropskou strategii, sestávající z méně ambiciózních opatření spolupráce. V důsledku toho i Lucembursko současně zastávalo diferencovaný přístup k připojení se Turecka do unie. V reakci na to turecká vláda přerušila veškerý politický dialog s EU a odmítla se zúčastnit Evropské konference v roce 1998, která byla organizována s kandidátskými státy. Turecká vláda oznámila, že nebude jednat s EU o politických otázkách, které představitelé unie předložili jako odůvodnění pro odmítnutí kandidatury Turecka, dokud s nimi nebude jednáno stejně jako s ostatními kandidátskými zeměmi. Tato vládní reakce byla ovlivněna domněním, že se s Tureckem v Lucembursku zacházelo nespravedlivě. V Lucembursku byla turecká kandidatura blokována Řeckem, které trvalo na propojení s řešením řecko-tureckých sporů, a to včetně Kypru. Takové propojení ale bylo Tureckem od počátku odmítnuto.

Bez ohledu na to, že se Turecko nezúčastnilo v květnu roku 1998 Evropské konference a Rady přidružení, turecká vláda se brzo vrátila k jednání s EU, aby prodiskutovala evropskou strategii pro svou zemi. Evropská rada na svém zasedání v Cardiffu v roce 1998 prokázala mnohem lepší vyhlídky pro členství Turecka, než tomu bylo v Lucembursku. Na summitu se členské státy zavázaly pokračovat v evropské strategii přípravy Turecka na členství v unii. V souvislosti s tím bylo uznáno za nezbytné harmonizovat turecké právní předpisy. Přestože ani zpráva Komise ani závěry Rady, které vyplynuly z Cardiffu, neobsahovaly lhůty ani konkrétní plán vývoje vztahů, bylo jasné, že Turecko je nyní hodnoceno jako potenciální kandidát Evropské unie. (Akçay, 2013)

Vztah Turecka a EU je intenzivně formován od summitu v Helsinkách v roce 1999, kdy Turecko získalo status kandidátské země. Na cestě ke členství však stále ale i nadále vedla dlouhá cesta. Jak uvedla druhá pravidelná zpráva Komise z října roku 1999, Turecko muselo podstatně pokročit v Kodaňských kritériích a i nadále existovaly vážné nedostatky, jednalo-li se o lidská práva a ochranu menšin. Turecko aktivně provádělo reformy, které jej přibližovali vstupu do EU. (Proquest, 2019)

Postoj Turecka ke kyperské otázce zůstal i nadále v rozporu jak s rezolucemi OSN, tak i s postojem EU, a rovněž územní spor v Egejském moři zůstal nevyřešený. Turecko se navíc v tu dobu zotavovalo ze zemětřesení, které vážně poškodilo jeho hospodářství, a tak muselo výrazně posílit svou makroekonomickou politiku. Parlament ve svém usnesení o přípravách na zasedání Evropské rady v Helsinkách zdůraznil, že jednání nemohou být zahájena, protože Turecko se neblíží politickým Kodaňským kritériím. Parlament trval na tom, že jako kandidátská země musí Turecko dosáhnout zřetelného a ověřitelného pokroku při plnění těchto kritérií. Přestože Parlament jednal ve prospěch uvolnění určité finanční pomoci Turecku, není jednomyslný, pokud jde o udělení statusu kandidátské země. (European Parliament, 2000)

3.3 Proces přistoupení Turecka po roce 2000

Požadavky na reformu EU byly zřetelně uvedeny v prvním tureckém Dokumentu o přístupovém partnerství, který byl vydán v březnu roku 2001. V dokumentu byly uvedeny konkrétní krátkodobé a střednědobé reformní priority. Priority, jako řešení kyperského sporu a dalších záležitostí, jakožto i některé domácí politické reformy (např. Zrušení trestu smrti či omezení ve vzdělávání) způsobily rozpor ve vládě. Vzhledem k těmto konfliktům není překvapením, že vládní národní program (NPAA) nedokázal dostatečně uspokojivě řešit tyto citlivé oblasti reformem. V následujícím období však došlo k řešení kritických demokratických opatření. Zásadní byly ústavní změny z října roku 2001 a harmonizační balíček z roku 2002. Změny z roku 2001 se týkaly 34 článků ústavy, které představovaly nejkompexnější ústavní balíček. Opatření se dotkla klíčových oblastí, jako jsou například základní politické svobody, omezení politického vlivu armády, zmíněné zrušení trestu smrti či používání menšinových jazyků. Balíček změn z roku 2002 zahrnoval nejrozsáhlejší reformy, protože trest smrti zrušil a uznal právo na vzdělání a vysílání v menšinových jazycích. Je samozřejmé, že přijetí zmíněných klíčových reformem bylo umožněno “post-helsinským” posunem v turecké politice ke skutečně proaktivní koalici pro EU. V tomto ohledu byla klíčová role zájmových sdružení. (Akçay, 2013)

Formulováním strategie dalšího vývoje EU a její budoucnosti se zabýval summit v Laekenu v roce 2001. Tato problematika byla vymezena v závěrech předsednictví, kde se hovořilo o tvorbě zvláštního tělesa pověřeného vedením debaty o budoucnosti EU. Členské

státy v závěrech z tohoto summitu potvrdily, že účastníky tzv. Konventu se stanou kandidátské státy. Laekenská deklaráce byla rozdělena do tří následujících částí:

1. Evropa na křižovatce- zmiňovány byly především důvody, jež vedly k rozhodnutí svolat Konvent a komplexněji se zabývat reformou EU.
2. Úkoly a reformy v nové Unii- obecnými podněty pro jednání Konventu bylo navázání vazeb mezi občany a EU, způsob organizace evropského politického prostoru po rozšíření Unie a v neposlední řadě dosažení stabilizační funkce EU v multipolárním světě.
3. Svolání Konventu o budoucnosti Evropy- zaměření na technicko-organizační aspekty jeho působení. (Fiala a Pitrová, 2009)

Evropská Rada v Laekenu v roce 2001 uznala pokrok Turecka v oblasti reform jako pozitivní vývoj na cestě k zahájení přístupových jednání. Navzdory svým kontroverzním politickým aspektům představují výsledky summitu v Helsinkách hlavní bod v budování vztahů mezi EU a Tureckem. Jak se poprvé objevila perspektiva členství, byly učiněny reformy tak, aby bylo možné přistoupit k EU. Pravicová mateřská strana vedla koalici pro EU, zatímco koalice proti vstupu do EU zahrnovala Stranu nacionalistického hnutí, nacionalistické prvky v Demokratické levé straně a armádu. I přesto zůstaly tyto strany v jednotném závazku ke členství. (Akçay, 2013)

V roce 2003 činila pomoc Turecku od Společenství celkem 144 milionů eur, a to v několika kategoriích, jakými jsou například poskytování technické pomoci a investic za účelem zlepšení systémů dozoru nad trhem, přijetí environmentálních norem EU v oblasti pitné vody či kvality ovzduší a další. Pomoc Společenství se rovněž použila pro přiblížení právních předpisů v oblasti pojišťovnictví či právní kontroly se standardy EU, posílení systému zadávání veřejných zakázek nebo poskytnutí podpory do technické pomoci a investic v oblasti spravedlnosti a vnitřních věcí s cílem zlepšit vizeovou politiku a postupy. Kromě toho se Komise snažila o vysokou míru koordinace mezi předvstupním programem finanční pomoci a probíhající reformními programy. Společný monitorovací výbor se poprvé sešel v prosinci roku 2003, aby zvážil nezávislou hodnotící zprávu, která dospěla k závěru, že předvstupní programy obecně vykazují dostatečnou schopnost plnit zamýšlené účely.

S cílem usnadnit Turecku plnění konvergenčních kritérií z Kodaně navrhla Komise zvýšení finanční pomoci pro období let 2004 až 2006. Sdělení Komise také navrhlo posílení spolupráce v dalších oblastech, jakými jsou politické a hospodářské dialogy, spravedlnost a vnitřní věci, námořní bezpečnost, proces legislativní kontroly, rozšíření působnosti celní unie a v neposlední řadě prohloubení obchodních vztahů. Systém dohodnutý mezi EU a Tureckem byl po rozhodnutí Komise schválen v říjnu roku 2003, ale proces byl odložen do června 2004. Pomoc Společenství Turecku v roce 2004 spočívala v přidělení téměř 236 milionu eur. (Guerin a Stivachtis, 2011)

Dne 24. dubna 2004 hlasovali řečtí Kypřané a turečtí Kypřané v samostatném referendu o Annanském plánu, a to bylo poprvé, kdy měli obyvatelé možnost vyjádřit svůj názor na jakékoli urovnání vztahů. Výsledkem referenda bylo jasné ano (65 %) ze strany tureckých Kypřanů, ale silné ne (76 %) ze strany řeckých Kypřanů. Po neúspěchu tohoto referenda na řecké straně ostrova zůstal Kypr nadále rozdělen na tureckou a řeckou část a poté se stal Kypr členem unie. Toto přijetí nového člena unie způsobilo prohloubení kyperského sporu a mírové ujednání je od té doby méně pravděpodobné. V referendu se však ukázalo, že kyperští Turci nejsou nespolupracující nebo nekompromisní stranou v tomto sporu a lze dojít k závěru, že Turecko mělo upřímný zájem o sloučení. Podle zmíněného plánu se turecká strana stala zastáncem řešení, zatímco strana Řecka se proti němu postavila. Jakmile skončily naděje na urovnání sporů, vztahy mezi Tureckem a EU se přesunuly do další fáze, přičemž problém uznání nového člena ze strany Turecka dominoval. Na jedné straně se Kypr stal členem unie, aniž by dosáhl politického urovnání, na druhé straně nabídka Turecka na členství v EU a související závazky jsou v rozporu s jejím principem zahraniční politiky. (Nas, 2017)

V lednu roku 2004 navštívil Turecko Romano Prodi, a to jako první předseda Evropské komise. Dalším významným milníkem k úspěšné integraci Turecka do EU bylo schválení velké reformy trestního zákoníku tureckým parlamentem, jelikož jeho předchozí fáze byla Evropskou unií značně kritizována. V říjnu roku 2004 vyšla zpráva o činnosti Turecka, konkrétně o tom, jako splnila Kodaňská kritéria, konkrétně složku politickou. Zpráva bylo pro Turecko pozitivní a vládám a státníkům členských zemí bylo doporučeno, aby otevřely přístupové procedury s Tureckem. Na konci roku 2004 Evropská rada schválila, že dne 3. října 2005 zahájí přístupové rozhovory s Tureckem, ale pouze v případě, kdy Turecko uzná

Kyperskou republiku a zároveň zavede některé klíčové právní předpisy. Stalo se tomu tak na summitu v Bruselu.

Dne 23. května 2005 představilo Turecko prvního hlavního vyjednaváče o vstupu do EU, kterým se stal Ali Babacan. 1. června 2005 vstoupil v platnost nový turecký zákoník. Dne 29. července téhož roku podepsalo Turecko další protokol, kterým byla rozšířena dohoda o celní unii s EU na dalších 10 členů. Turecko tento protokol doplnilo o prohlášení, že i přes tento podpis nadále neuznává suverenitu Kypru, nicméně Turecko splnilo, jak bylo zmíněno, několik právních předpisů, což mělo výrazně napomoci k integraci do Evropské unie. Reakce členských států ze dne 22. září 2005 na protokol Turecka, že Turecko by mělo urychleně uznat Kypr, nejpozději ale do konce vstupních rozhovorů, jež byly naplánovány na den 3. října 2005. (Cihelková, 2003)

Otázky týkající se Kypru ale nebyly jedinou politickou otázkou, kterou EU nastolila v souvislosti členství Turecka v Unii. První strategický dokument Komise, který byl zveřejněný po rozšíření v roce 2004, přidal další dvě podmínky, které byly spjaty s přistoupením Turecka do EU. Byla to absorpční kapacita EU a evropská veřejná podpora pro další rozšíření Evropské unie. Unie proto dala najevo, že přísné, ale spravedlivé podmínky nebyly jediným mechanismem ovlivňujícím rozšíření. Strategický dokument z roku 2006 říkal, že jakékoli nové kroky v procesu přistoupení jsou závislé na pokroku každé kandidátské země při provádění politických a hospodářských reforem. Při rozhodování by však měla být zohledněna také schopnost EU udržovat a prohlubovat vlastní rozvoj, jestliže se jedná o politiky a instituce při provádění agendy rozšíření. Diskuze o nové strategii rozšíření se samozřejmě řídila dřívějšími rozhodnutími EU, především závěry Rady z Kodaně v roce 1993 a z Lucemburku z roku 1997. (Akçay, 2013)

V roce 2005 byla zahájena přístupová jednání Turecka s EU, což bylo dílčí odměnou za reformní vztahy. (Proquest, 2019)

Přístupová jednání byla otevřena ve 35 kapitolách. Od té doby byla prozatímně uzavřena jedna kapitola, která se týkala vědy a výzkumu. EU další pokračování přístupového procesu podmínila přijetím nových reforem a předpokládala, že Ankara před případným vstupem do Evropské unie normalizuje vztahy se všemi sousedními zeměmi, především s

Řeckem, Kypru a Arménií. V roce 2006 byl rovněž Istanbul nominován na Evropské město kultury roku 2010.

Rezoluce Evropského parlamentu poukázala téhož roku na nedostatečný pokrok v přístupových rozhovorech. Europoslanci nebyli spokojeni s vývojem v oblastech svobody a vyjadřování, práv menšin potírání korupce a v neposlední řadě také s násilím na ženách. Komise v listopadu 2006 doporučila přerušení přístupových jednání z důvodu nedostatečného pokroku v otázce týkající se Kypru.

Jelikož Turecko odmítlo uplatnit dodatkový protokol k ankarské dohodě o vztazích s Kypru, Rada Evropské unie v prosinci roku 2006 rozhodla o zmrazení osmi následujících kapitol:

- volný pohyb zboží,
- právo usazování a volný pohyb služeb,
- finanční služby,
- zemědělství a rozvoj venkova,
- rybolov,
- doprava,
- celní unie,
- vnější vztahy.

V březnu roku 2007 bylo zahájeno jednání o kapitole podnikání a průmysl, v červnu potom byly otevřeny další dvě kapitoly, a to finanční kontrola a statistika. Na konci téhož roku začalo jednání o dalších dvou kapitolách, první z nich se týkala transevropských sítí a druhá zdraví a ochrany spotřebitelů.

V roce 2008 bylo zahájeno jednání o kapitolách věnovaných právu duševního vlastnictví a právu společností. (Euractiv, 2018)

Dne 18. února 2008 předložila Evropská komise nové revidované přístupové partnerství, ve kterém uvedla oblasti, v nichž potřebuje Turecko vylepšení, aby bylo schopno účinně reagovat na ekonomická kritéria Evropské unie. Oblasti jsou následující:

- Pokračovat v provádění vhodných fiskálních a měnových politik s cílem přijmout vhodná opatření k zachování makroekonomické stability a předvídatelnosti.
- Zavést udržitelný a účinný systém sociálního zabezpečení.
- Posilovat koordinaci hospodářské politiky napříč různými institucemi a politickými oblastmi s cílem poskytnout konzistentní a udržitelný politický rámec pro hospodářství.
- Pokračovat v privatizaci podniků.
- Pokračovat v liberalizaci trhu a cenových reformách, zejména pak v oblasti energetiky a zemědělství.
- Identifikovat a implementovat prostředky k řešení problému neformální ekonomiky.
- Řešit nerovnováhy na trhu práce, a za tímto účelem zlepšit struktury pobídek a pružnost na trhu práce s cílem zvýšit míru účasti a zaměstnanosti, zlepšit úsilí v oblasti vzdělávání a odborné přípravy, a tím podpořit přechod od zemědělství k ekonomice založené na službách.
- Zlepšit “obchodní klima”, a za tímto účelem zlepšit funkci soudnictví a zajistit nezávislost orgánů pro regulaci trhu. Dále řešit překážky týkající se odchodu z trhu.

Navzdory výzvám, které byly způsobeny finanční krizí v roce 2008, byl zachován konsenzus o zásadách turecké hospodářské politiky. Turecká ekonomika byla výrazně zasažena globální krizí z důvodu vážného poklesu domácí nabídky, a především zahraniční poptávky.

Komise však ve své zprávě o pokroku za rok 2009 uvedla, že vnější nerovnováhy se výrazně snížily a přístup k vnějším finančním prostředkům zůstal otevřený pro veřejný i soukromý sektor. Podle Komise byly podmínky na trhu práce stále náročnější a míra nezaměstnanosti prudce klesla s velkým poklesem hospodářské činnosti. Na druhé straně ale Komise zjistila, že cenová stabilita se výrazně zlepšila, navzdory oslabení turecké liry, a to hlavně z důvodu tlaků vycházejících z uvolňování energetických vstupů.

V případě Turecka je důležité zmínit, že opatření zaměřená na zvýšení fiskální transparentnosti byla pozastavena. Jestliže se jedná o makroekonomickou stabilitu, celkové hodnocení Komise bylo takové, že turecká hospodářská politika byla účinná.

Pokud jde o fungování tržního hospodářství, byl zaznamenán pokrok ve zlepšení “souhry” tržních sil. I přes globální finanční krizi pokročila privatizace, zatímco nová legislativa dále podporovala vstupy na trh. Určité překážky při odchodu z trhu však i nadále existovaly. Vzhledem k dřívějším reformním snahám turecké vlády vykázal finanční sektor výraznou odolnost vůči dopadům světové hospodářské krize. Jestliže je řeč o schopnosti Turecka vyrovnat se s konkurenčním tlakem a tržními silami v EU, je možné tvrdit, že Turecko zůstalo i nadále fungující tržní ekonomikou.

Navzdory úsilí turecké vlády komplikovala globální finanční krize přístup malých a středních podniků ke kapitálu, čímž zabraňovala rychlejší transformaci turecké ekonomiky. Ve své zprávě o pokroku za rok 2009 vyjádřila Komise obavy, že nedostatečná transparentnost státních zásahů by výrazně ovlivnila hospodářskou soutěž. Obchodní a ekonomická integrace s Evropskou unií však zůstala na vysoké úrovni. Komise poznamenala, že Turecko projevilo pozoruhodnou flexibilitu a diverzifikovalo svůj obchod i na nové trhy, čímž zmírnilo dopad krize. Země tak výrazně zvýšila cenovou a nákladovou konkurenceschopnost vůči svému hlavnímu obchodnímu partnerovi, kterým byla Evropská unie. (Guerin, 2011)

V roce 2009 bylo zahájeno jednání o kapitole věnované daním a později i jednání o kapitole věnující se životnímu prostředí. V červenci roku 2009 Turecko přijalo zákon, který omezoval pravomoci vojenských soudů a Turecko tak splnilo jednu z podmínek EU. V září téhož roku vydaly Turecko a Arménie společné prohlášení, ve kterém jejich představitelé vyjádřili vůli navázat diplomatické styky a otevřít hranice, které jsou mezi oběma zeměmi od roku 1993 uzavřené. V dokumentu Komise z října 2009 stojí, že by turecká vláda měla provést reformy v oblastech svobody projevu, svobody tisku, svobody náboženských jednání, práv odborových organizací a práv žen. Na konci roku 2009 Turecký ústavní soud zrušil největší kurdskou politickou stranu v zemi. (Euractiv, 2018)

3.4 Proces přistoupení Turecka po roce 2010

V roce 2010 představilo Turecko svou novou strategii, která měla urychlit a zefektivnit přístupové jednání. Tato nová strategie se skládala z následujících čtyř hlavních bodů:

- Udržitelnost vyjednávacích procesů s Evropskou unií, otevření nových kapitol, ujasnění termínu, které slíbilo Turecko splnit, a to včetně uzavření vyjednaných oblastí.
- Jednoleté plánování v souladu s národním programem, jenž postupně sladí právní systém Turecka s právním rámcem EU.
- Rozvoj politických kritérií včetně reform, jež se budou neustále vyvíjet a budou plynule pokračovat, aby byly splnitelné a zároveň úspěšné.
- Uvedené priority budou podpořeny silnou komunikační strategií, která podpoří členství země jako uvnitř EU, tak i vně. (Euractiv, 2009)

V Turecku se v tom samém roce konalo referendum o ústavních reformách. Výsledkem bylo 58 % hlasů pro a 42 % hlasů proti. Komisař zodpovědný za rozšíření a politiku Štefan Füle uvítal výsledky referenda, jakožto krok správným směrem v rámci turecké snahy o přistoupení k EU, zároveň ale pobídl Ankaru k výraznějším reformám. Komise tyto ústavní změny podpořila a uvítala především, že nová ústava omezila pravomoci vojenských soudů, rozšířila Nejvyšší radu soudců a státních žalobců tak, aby lépe reprezentovala turecké soudnictví, byla rozšířena práva státních zaměstnanců a povolila pozitivní diskriminaci žen a dětí. (Euractiv, 2010)

Tehdejší ministr zahraničí Ahmet Davutoglu na tiskové konferenci v červenci roku 2011 prohlásil, že pokud do začátku kyperského předsednictví Radě EU ve druhé polovině roku 2012 nedojde k opětovnému sjednocení rozděleného Kypru, Turecku následně zmrazí vztahy s Evropskou unií. Měl to být určitý nátlak na řeckou část Kypru a tato hrozba byla v zásadě reálná, Turecka nemělo blokádu Rady EU co ztratit. V prosinci téhož roku se 11 ministrů zahraničí států EU podepsalo pod dopis, ve kterém vyjadřují podporu Turecka v jeho přístupovém úsilí.

V roce 2013 otrásly Tureckem protivládní protesty, jež požadovaly odchod z funkce prezidenta Erdoğan. Nadměrné použití síly z policejní strany a absence dialogu vyvolaly velké obavy v Evropské unii, a ta v důsledku toho poukázala na nutnost dalších reform. V říjnu roku 2013 vydala Evropská komise každoroční zprávu o pokroku kandidátských zemí Evropské unie. Ve zprávě je uvedeno, že v Turecku došlo při provádění reform k významnému pokroku. Čtvrtý soudní balíček posílil ochranu základních práv, a to včetně svobody projevu a boje proti beztrestnosti, pokud se jedná o mučení. Vláda odstartovala

mírový proces, jehož cílem bylo ukončení terorismu a násilí v jihovýchodní části země a připravit se na řešení kurdské otázky. Současně ale zpráva upozorňuje na nedostatky v oblasti základních lidských práv a svobod. V říjnu toho roku oznámila Rada EU, že po třech letech zahájí jednání o další kapitole týkající se přístupových rozhovorů s Tureckem, a to v oblasti regionální politiky.

Dne 10. února 2014 se v Bruselu setkali představitelka EU pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku Cathrine Ashtonová, eurokomisař pro rozšíření a politiku sousedství Štefan Füle, turecký ministr zahraničí Ahmet Davutoğlu a ministr pro Evropské záležitosti a hlavní vyjednávač přístupu Turecka do Evropské unie Mevlüt Çavuşoğlu, aby projednali vztah mezi Tureckem a EU a jejich přístupové jednání. V říjnu 2014 předložila Komise první hodnotící zprávu dialogu EU s Tureckem o vízové liberalizaci. Komise uznala a pochválila turecký pokrok, ale zároveň předložila řadu kroků, které ještě musela Ankara splnit. Mezi tyto kroky patřily například biometrické pasy, lepší řízení migrace, efektivnější ochrana hranic, větší pohraniční spolupráce s členskými státy, revize protiteroristického zákona nebo naplňování readmisní dohody, která vstoupila oficiálně v platnost 1. října 2014.

V říjnu roku 2015 byl představen Akční plán mezi EU a Tureckem, který stanovil vzájemný postup obou stran pro řešení migrační krize. Opatření zahrnovala například plán na zlepšení kontroly hranic Turecka a zavedení společných kontrol s řeckou pobřežní stráží či vytvoření nových uprchlických táborů na území Turecka. Ankara naopak ale požadovala zařazení Turecka na seznam bezpečných zemí nebo dokončení přístupových rozhovorů o bezvízovém styku. V listopadu ve výroční zprávě Evropská komise zhodnotila úspěšnost Turecka v plnění požadavků na členství v EU a nešetřila kritikou na účet právě turecké strany. Ke klíčovým problémům patřilo omezování lidských práv či nezávislé soudnictví v zemi, dále potom apelovala Evropská komise na znovuobnovení mírových rozhovorů s kurdskou menšinou, které byly přerušeny po tureckém bombardování Kurdů v Iráku. Koncem měsíce se v Bruselu po 11 letech uskutečnil summit EU-Turecko. Lídři EU spolu s tureckým premiérem tam stvrdili deklaraci o vzájemné spolupráci, jež měla omezit příliv migrantů do Evropy. Turecka se zavázalo ke zpřísnění ochrany hranic, posílení boje proti pašerákům, a v neposlední řadě k plnění readmisních dohod tak, aby mohla Evropská unie navracet nelegální migranty zpět do Turecka. Evropská unie naproti tomu přislíbila urychlen liberalizace vízové politiky a otevření vyjednávacího procesu o členství Turecka

v EU. Na základě dohody měli členské státy během dvou let poskytnout Ankaře 3 miliardy eur, pomocí kterých by zlepšila péči o uprchlíky na svém území. (Euractiv.cz, 2018?)

Turecko na mimořádném summitu s Evropskou unií v březnu roku 2016 vyrukovalo s vlastním plánem, který se týkal migrační krize. Ačkoli byli premiéři a prezidenti zaskočeni, návrh předběžně odsouhlasili a do konání setkání v Bruselu si nechali čas na doladění detailů.

Dohoda vypadala následovně:

- Jeden za jednoho

Podle dohody by do Evropské unie měl být za každého syrského uprchlíka, který byl vrácen z řeckých ostrovů, přesídlen právě jeden občan Sýrie přímo z Turecka. Každý příchozí je povinen projít bezpečnostní prověrkou a členský stát by měl mít možnost ho odmítnout, jestliže bude představovat bezpečnostní riziko. Přednost by potom měli mít ti, kteří se již dříve nepokusili dostat do EU na vlastní pěst. K fungování tohoto plánu je potřeba, aby členské státy vymezili dostatečný počet míst pro přesídlení.

- Navrácení nelegálních migrantů

Do Turecka by měl být na náklady Unie vrácen z řeckých ostrovů každý migrant, jenž nemá nárok na azyl. Tento proces by měl být v souladu s mezinárodním právem a každý migrant proto musí být registrován. Každá žádost o azyl měla být posuzována individuálně.

- Urychlení vízové migrace

Do června roku 2016 měla být ukončena vízová povinnost pro turecké občany, kteří chtěli navštívit Evropu. Země však musela splnit požadavky, které vyplývaly ze schváleného plánu vízové liberalizace. Jestliže by Turecko přijalo všechna opatření, Komise měla koncem dubna navrhnout slibované zrušení vízové povinnosti pro turecké občany. Na splnění všech kritérií trvala i česká vláda, která navíc požadovala, aby plně fungovaly dohody o navrácení migrantů, a to nejen z Řecka, nýbrž ze všech států EU.

- Flexibilita poskytování financí v Turecku

Podle dohody EU a Turecka mělo být rovněž urychleno vyplácení finančních prostředků pro pomoc uprchlíkům na území Turecka. Jednalo se celkem o 3 miliardy eur na roky 2016 a 2017, které lídři EU slíbili Turecku na listopadovém summitu. Z těchto peněz potom byly financovány některé programy, jako například zajištění vzdělání syrským školákům či vyčlenění peněz na humanitární pomoc.

- Příprava na otevření nových kapitol členství Turecka v EU

Turecko za pomoc týkající se řešení uprchlické krize požadovalo urychlení přístupových jednání k EU. Tam ale mohl nastat problém kvůli vleklým sporům mezi Ankarou a Kyprem, proto bylo důležité vyjasnit vzájemný vztah z pohledu obou zemí. Podle České republiky bylo potřeba důrazně apelovat na dodržování lidských práv v Turecku a trvat na zajištění svobody slova či nezávislost tureckých médií.

- Zlepšení humanitárních podmínek v Sýrii

Evropská unie měla spolu s Tureckem více spolupracovat na zlepšení humanitárních podmínek v Sýrii, pomocí kterých by se lidé mohli usadit v bezpečnějších částech země. (Euractiv.cz, 2016)

V květnu navrhla Evropská komise zrušit vízovou povinnost pro krátkodobé pobyty (90 dní) tureckých občanů, jestliže splní do června zbývajících 5 z celkem 72 podmínek. Konkrétně se jednalo o boj proti korupci, ochranu dat, spolupráci v oblasti soudnictví spolu s unijními státy, spolupráci s Europolem a změnu protiteroristických zákonů v Turecku. Právě zmíněný poslední bod prý ale Ankara nehodlá plnit. Dne 11. května jednal o doporučení Evropské komise také Parlament, jehož předseda Martin Schulz řekl, že zavedení bezvízového styku s Tureckem není do července reálné. V červnu téhož roku byla otevřena již 16. kapitola ve vyjednávání, která se týkala finančních a rozpočtových ustanovení. Dne 15. července roku 2016 proběhl v Turecku pokus o vojenský převrat, který měl za cíl sesadit prezidenta Recepta Tayyipa Erdoğan. Nevydařený pokus o puč si vyžádal 241 obětí a přes 2000 zraněných civilistů. V listopadu prezident a jeho vládní strana AKP pokračovali po červencové události v personálních čistkách ve státních institucích. Evropský parlament odsoudil toto jednání spolu s omezováním svobody vyjadřování, zatýkáním opozičních politiků a novinářů a také úvahami o znovuzavedení trestu smrti. Z těchto důvodů doporučil Evropský parlament Evropské komisi, aby dočasně

pozastavila přístupová jednání s Tureckem o vstupu do Evropské unie. Vyjádřil se tak, že uvolnění vízového režimu pro turecké občany, kteří cestují do EU je podle poslanců nereálné. Na konci roku 2016 vydala Komise každoroční hodnocení pokroku Turecka z pohledu přístupových vyjednávání. Podle tohoto hodnocení bylo do té chvíle otevřeno 16 kapitol a jedna byla provizorně uzavřena, a to ta, která se týkala vědy a výzkumu. Komise ve své zprávě odsoudila pokus o vojenský puč a rovněž označila za nestabilní situaci na jihovýchodě země, kde proběhla řada smrtících teroristických útoků ze strany Kurdů a Islámského státu. Komise kritizovala rovněž stav tureckých standardů v oblasti ochrany dat, diskriminaci na základě sexuální orientace a svobodu slova.

V první polovině roku 2017 proběhla mírová konference, která se v Ženevě zabývala kyperským územním sporem, který byl po vždy výraznou překážkou tureckého členství v EU. Obě strany se poprvé od roku 1974 posadily k jednomu stolu a za přítomnosti Řecka, Turecka a Velké Británie se pokusily vyjednat mírové řešení. Obě strany předaly OSN své návrhy možných změn územních plánů. V březnu chtěl Parlament Turecku pro rok 2018 snížit příspěvky z předvstupních fondů až o 80 milionů eur ročně. O dva měsíce později uvedl eurokomisař pro rozšíření, že je všem jasné, že se Turecko oddaluje od evropské perspektivy. Dne 25. května přijel turecký prezident na návštěvu do Bruselu, kde EU předložila Turecku dvanáctiměsíční harmonogram k opětovnému nastartování vzájemných vztahů. Evropská unie chtěla stále po Turecku především upřesnění definice terorismu. Turecko vytklo EU, že poskytlo útočiště účastníkům nezdařilého politického puče z roku 2016. V září, během televizní debaty, sdělila německá kancléřka Merkelová a bývalý předseda Parlamentu Schulz, že chtějí ukončit tureckou kandidaturu na členství v Evropské unii. (Euractiv.cz, 2018)

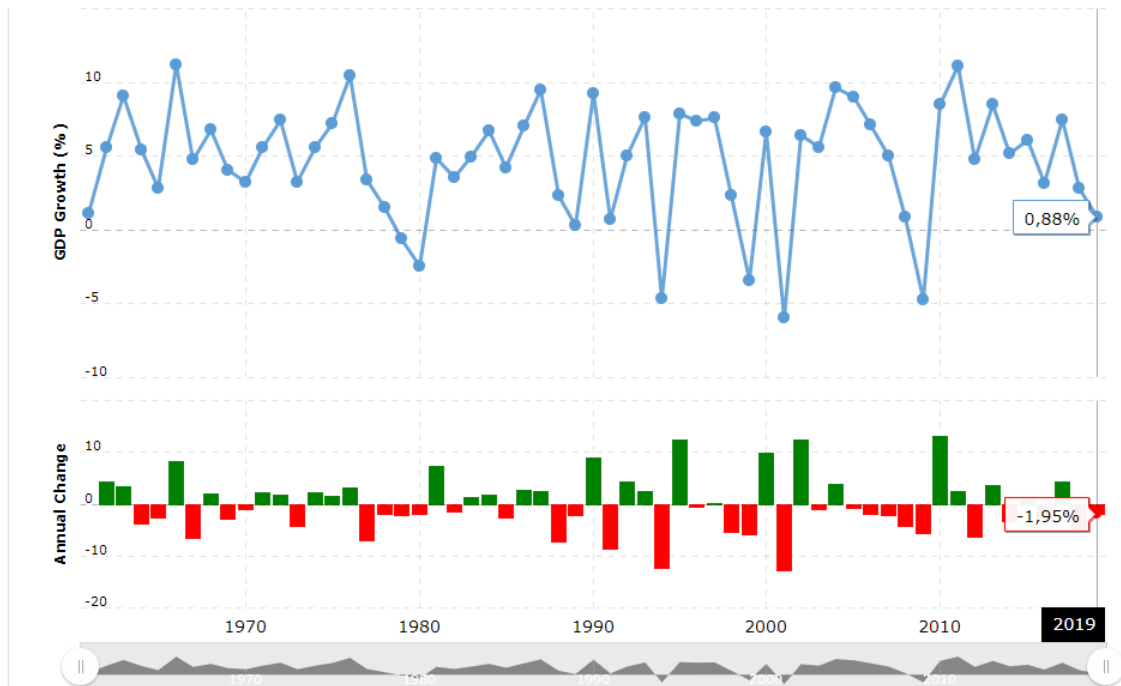
V březnu roku 2018 se konal ve Varně summit Turecko-EU za účasti prezidenta Turecka, bulharského premiéra, předsedy Rady EU a předsedy Evropské komise. Na tomto summitu vedoucí představitelé potvrdili význam soudržnosti EU a Turecka. V dubnu byla zveřejněna zpráva o pokroku Turecka a strategie o rozšíření EU a uskutečnilo se 77. Zasedání smíšeného parlamentního výboru v Bruselu. Ze závěrů Rady ze dne 26. června 2018 vyplynulo, že se Turecko vzdálilo vstupu do EU. Turecká přístupová jednání se proto fakticky zastavila a nebylo možné uvažovat o dalších kapitolách pro otevření či uzavření. Rovněž se nepředpokládala modernizace celní unie EU-Turecko. Na konci srpna se v Ankaře konalo čtvrté zasedání Reformní akční skupiny. V souladu s perspektivou členství

v EU byl politický reformní proces a úvahy týkající se mimořádného stavu řešeny jako první bod programu Akční skupiny pro reformu. Bylo jasně zdůrazněno odhodlání pokračovat v reformách v oblasti soudnictví a základních lidských práv. Na konci října se konala v Ankaře schůze ohledně politického dialogu Turecka a EU. V listopadu se uskutečnilo 126. zasedání výboru pro přidružení Turecka k EU. Dne 11. prosince proběhlo páté zasedání Reformní akční skupiny pořádané ministrem spravedlnosti, za účasti ministra zahraničních věcí a hlavního vyjednavatele, ministra financí a ministra vnitra. Vzhledem k hlavní úloze při provádění politických reforem diskutovala Akční skupina o obecných politických reformách, které mají být provedeny v rámci přístupových procedur Turecka, a které je nutné provést v oblasti soudnictví, základních lidských práv, spravedlnosti, svobody a bezpečnosti. Na konci roku se v Ankaře opět uskutečnilo zasedání parlamentního výboru ve vztazích EU-Turecko.

Dne 20. února roku 2019 se výbor Evropského parlamentu pro zahraniční věci dohodl na návrhu usnesení, v němž požadoval pozastavení přístupových jednání s Tureckem. V dubnu se uskutečnilo zasedání Rady pro přidružení Turecka k EU. V květnu se Reformní akční skupina na svém zasedání zabývala zbývajícími šesti referenčními hodnotami v rámci dialogu o liberalizaci vízového režimu a projednávala nedávný vývoj reformy, které by měly být provedeny v procesu přistoupení Turecka k EU. V květnu byla zveřejněna další zpráva o pokroku Turecka a strategie rozšíření. Dne 18. června bylo v závěrech Rady EU pro obecné záležitosti uvedeno, že se Turecko i nadále vzdaluje vstupu do EU. Rada tak připomněla své závěry z června roku 2018 a konstatovala, že přístupová jednání Turecka se fakticky zastavila. O necelý měsíc později Rada EU uvedla, že souhlasí s návrhem Komise snížit předvstupní pomoc Turecku do roku 2020 a vyzvala Evropskou investiční banku, aby přezkoumala své aktivity v Turecku. Dne 18. září byl vydán dialog o liberalizaci vízového režimu. V prosinci roku 2019 se noví lídři EU ujali úřadu. (Republic of Turkey, 2019)

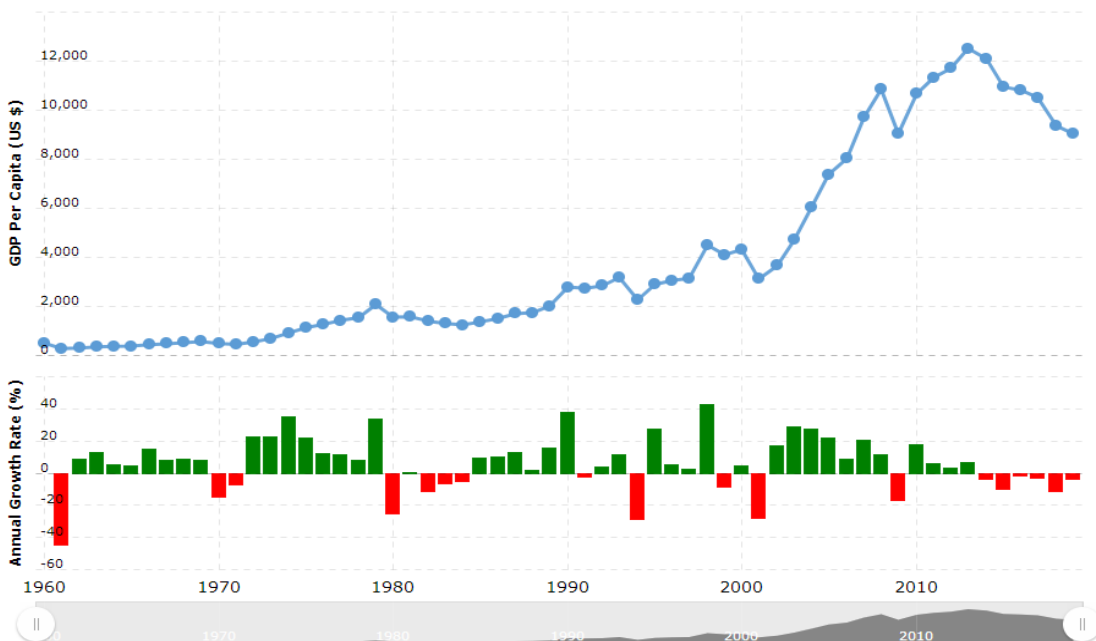
V této kapitole bylo zveřejněno velké množství informací týkajících se plnění podmínek pro vstup do EU. Následující grafy shrnují vývoj turecké situace od počátku snah o přistoupení u nejdůležitějších ukazatelů turecké ekonomiky.

Obrázek č. 2 znázorňuje růst HDP Turecka a meziroční změny od roku 1960 do současnosti.

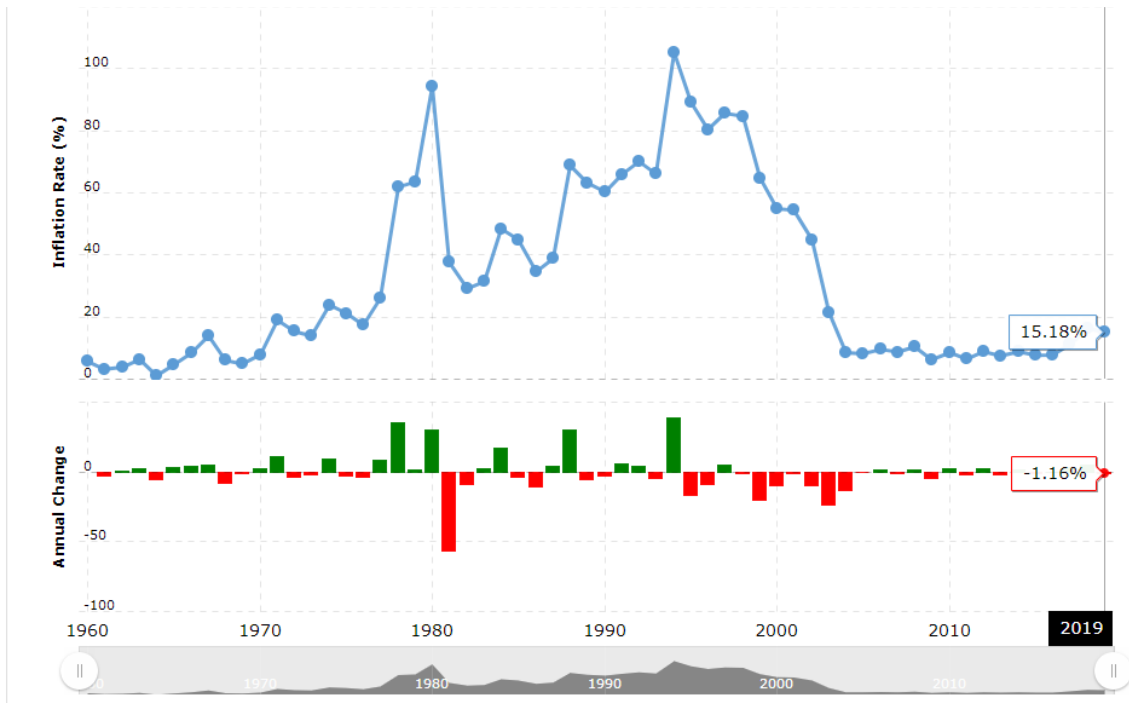
Obrázek 2: Růst HDP a meziroční změny od roku 1960 po současnost
Zdroj: Macrotrends, 2020

Následující Obrázek č. 3 znázorňuje hodnotu HDP per capita, tedy HDP na obyvatele v Turecku a meziroční míru růstu opět od roku 1960 až po současnost. Jak lze na obrázku vidět, nejvyššího HDP per capita bylo dosaženo v roce 2013. Od počátku snah o přistoupení turecká ekonomiky výrazně vzrostla, nicméně v posledních letech mírně slábne.

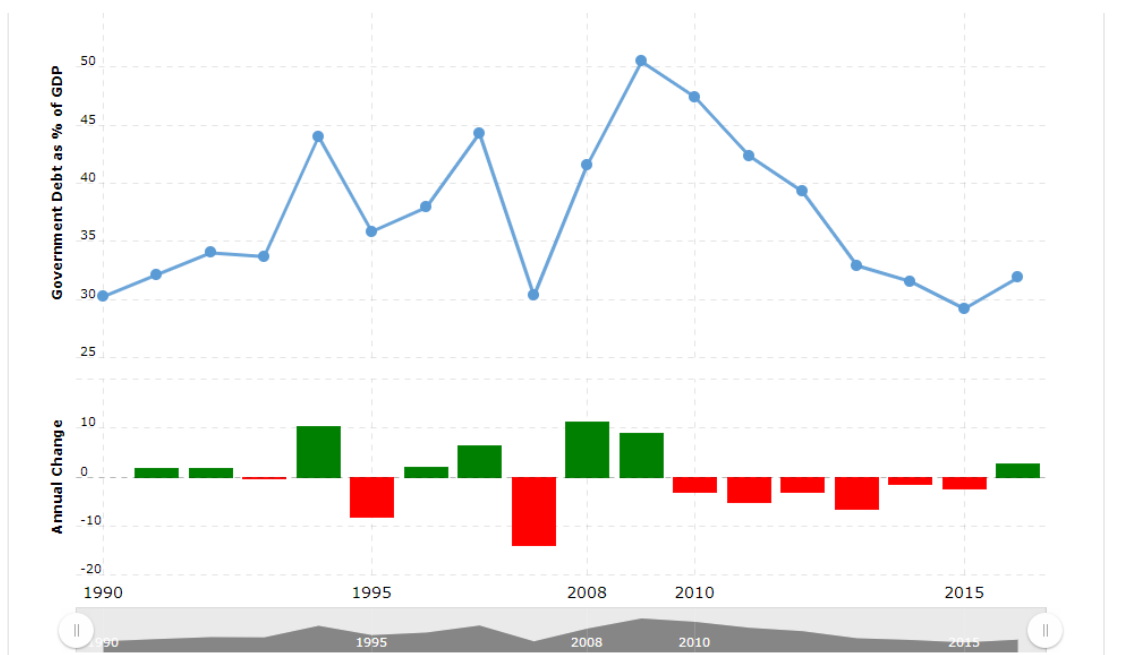
Obrázek 3: HDP per capita od roku 1960 po současnost
Zdroj: Macrotrends, 2020

Obrázek č. 4 znázorňuje míru růstu inflace a meziroční změny této veličiny v Turecku od roku 1960 po současnost. Turecko zaznamenalo nejvyšší inflaci v roce 1994 a to 105%. Jednalo se tedy o hyperinflaci.

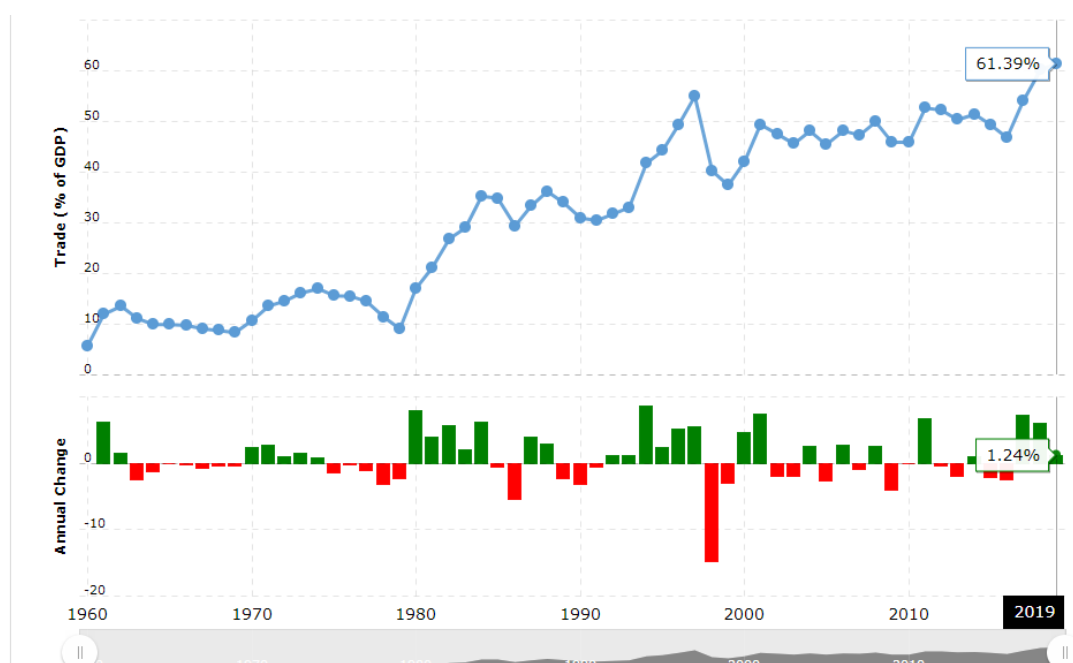
Obrázek 4: Inflace od roku 1960 po současnost
Zdroj: Macrotrends, 2020

Obrázek č. 5 znázorňuje zadlužení Turecka a meziroční změny tohoto ukazatele. Dluh je celá zásoba přímých vládních smluvních závazků na určitou dobu vůči nesplaceným závazkům k určitému datu. Tato částka zahrnuje tuzemské a zahraniční závazky, jako jsou peněžní i nepeněžní vklady, cenné papíry aj. Jedná se o hrubou částku vládních závazků sníženou o výši vlastního kapitálu a finančních derivátů držených vládou. Z grafu je zřejmé, že nejvyššího dluhu dosahovalo Turecko v roce 2009, konkrétně to byla hodnota 50% HDP.

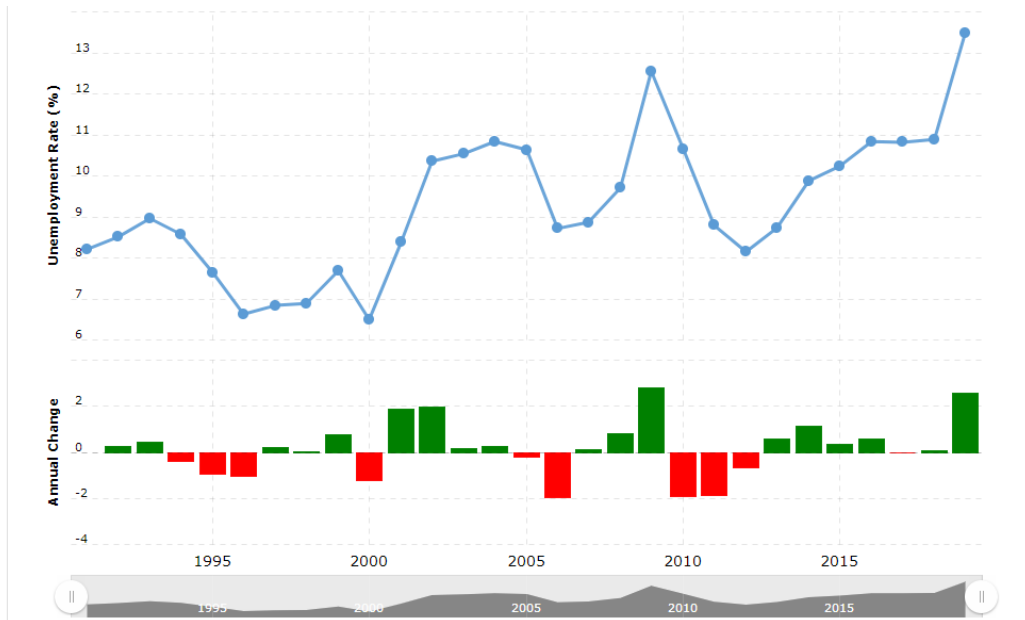
Obrázek 5: Dluh Turecka k HDP od roku 1990 po současnost
Zdroj: Macrotrends, 2020

Obrázek č. 6 znázorňuje poměr obchodní bilance k HDP Turecka a meziroční změny tohoto ukazatele. Obchodní bilance nám udává hodnotu, která je počítána jako rozdíl mezi vývozem a dovozem mezi domácí ekonomikou a zahraničím. Jedná se o součást běžného účtu platební bilance. Nejvyšší hodnoty bylo dosaženo v roce 2019, konkrétně to bylo 61%.

Obrázek 6: Obchodní bilance v poměru k HDP od roku 1960 po současnost
Zdroj: Macrotrends, 2020

Obrázek č. 7 znázorňuje míru nezaměstnanosti v Turecku a její meziroční změny. Míra nezaměstnanosti označuje podíl pracovní síly, která je bez práce, ale práci si aktivně hledá, je připravena k nástupu do práce a splňuje podmínky nástupu do práce. Z grafu lze vyčíst, že nejvyšší nezaměstnanosti bylo dosaženo v roce 2019, konkrétně to bylo 13%.

Obrázek 7: Míra nezaměstnanosti od roku 1991 po současnost
Zdroj: Macrotrends, 2020

4. Vyhodnocení přístupových procedur Turecka

Předchozí kapitola byla věnována snahám Turecka o přistoupení k EU. Byly zmíněny jednotlivé kroky, které měly pomoci k integraci do Unie. Především byly ale zmíněny překážky, kvůli kterým se Turecko členem EU dosud nestalo.

Turecko musí již od počátku svých snah o přistoupení překonávat mnoho překážek a na půdě EU se tak neustále vede diskuze, které z aspektů byly již splněny, a kterým by měla být věnována pozornost.

Jak již bylo uvedeno v předchozí kapitole, vývoj vztahů Turecka a Evropy začal již v roce 1923 při založení tureckého státu a spolupráce s tehdejší EHS byla navázána krátce po jeho vzniku v roce 1959. Ačkoli se samozřejmě měnily vlády i ideologické postoje v zemi, Turecko stále usilovalo o to, aby se stalo součástí jednotné Evropy a obě strany měly v úmyslu prohlubovat přístupové rozhovory.

4.1 Zpráva o přístupovém pokroku Turecka z roku 2019

Tato podkapitola bude věnována zhodnocení přístupového pokroku Turecka z předchozího roku, tzv. Turkey 2019 Report, která byla zveřejněna Evropskou komisí. Evropská komise přijímá každoročně tzv. balíček pro rozšíření, který je souborem dokumentů, jež vysvětlují politiku rozšiřování EU. Balíček obsahuje Sdělení o rozšíření, které určuje strategii pro další rozšíření a dále také hodnotící zprávy o jednotlivých kandidátských zemích.

4.1.1 Politická kritéria

Nouzový stav, který byl zaveden 15. července 2016 v důsledku pokusu o převrat, skončil dne 18. července 2018, kdy skončilo jeho poslední prodloužení, ale bezprostředně následovalo přijetí zákona tureckého parlamentu, který zachoval mnoho prvků nouzového stavu po další tři roky. Zákon omezoval některé základní svobody, zejména umožnil propouštět státní zaměstnance a prodlužovat zadržení, omezovat svobodu pohybu a veřejného shromažďování a rozšiřovat pravomoci pro guvernéry jmenované vládou. EU, která okamžitě odsoudila pokus o převrat, znovu zopakovala svou plnou podporu

demokratických institucím a uznala legitimní potřebu Turecka podniknout rychlé a přiměřené kroky s ohlednou na vážnou hrozbu. Rozsáhlá a kolektivní povaha opatření přijatých od pokusu o převrat v nouzovém stavu, jako byly rozsáhlá propouštění či zadržení, však nadále vyvolávala vážné obavy.

Během stavu nouze bylo vydáno 36 vyhlášek omezujících některá občanská a politická práva, jakož i práva na obhajobu, rozšiřující policejní pravomoci a pravomoci státních zástupců pro vyšetřování a stíhání, jakož i předvídaní propouštění zhruba 152 tisíc státních zaměstnanců včetně akademických pracovníků, učitelů a státních úředníků.

Ústavní soud vynesl verdikt, že nemá mandát k přezkoumání zákonnosti vyhlášek využívajících zákonné pravomoci vydané v mimořádném stavu. V květnu 2017 zřídily turecké orgány vyšetřovací komisi pro stav nouzových opatření.

Po ukončení výjimečného stavu Turecko stáhlo své odchylky od Evropské úmluvy o lidských právech a od Mezinárodního paktu o občanských a politických právech. Kromě vyšetřovací komise pro stav nouzových opatření byla oslabena schopnost Turecka zajistit účinný vnitrostátní opravný prostředek ve smyslu Evropského soudu pro lidská práva. Mnoho obránců lidských práv, médií, akademiků, politiků aj. je stále zadržováno. Od října 2018 jsou organizace občanské společnosti po změně jednacího řádu Parlamentu vyloučeny z legislativního konzultačního procesu v parlamentních výborech.

Klíčová doporučení Rady Evropy a jejích orgánů musí Turecko stále řešit. Nový prezidentský systém centralizoval moc do rukou exekutivy a významně omezil legislativní a kontrolní funkce Parlamentu. Od července 2018 přijal Parlament 17 právních předpisů. Parlamentní a prezidentské volby v červnu roku 2018 a komunální volby z března 2019 měly vysokou účast. Vládnoucí strana měla výraznou výhodu, která se projevila také v nadměrném pokrytí veřejnými a soukromými médii spojenými s vládou. Vstupem v platnost prezidentskému systému došlo ke změně výkonné a státní správy. Vláda přepracovala právní rámec upravující civilně-vojenské vztahy a výrazně zvýšila pravomoci výkonné moci nad armádou, čímž byl posílen civilní dohled.

Situace na jihovýchodě byla i přes zlepšení bezpečnostních podmínek i nadále náročná. Vláda pokračovala v bezpečnostních operacích opakujících se násilných činů

z Kurdistánské dělnické stravy, jež zůstala na seznamu skupin zapojených do teroristických činů v EU. Vláda má legitimní právo bojovat proti terorismu a je odpovědná za zajištění zásad právního státu, lidských práv a základních svobod. Protiteroristická opatření musí být přiměřená.

Turecko není plně připraveno na přistoupení v oblasti reformy veřejné správy, a tím došlo k vážnému odklonu v oblasti veřejné správy a řízení lidských zdrojů, což také ovlivnilo vývoj politik a odpovědnost.

Turecký soudní systém je pouze v rané fázi přípravy. Došlo tak k dalšímu vážnému odklonu a nebyla tak přijata ani provedena doporučení. Politický tlak na soudce a státní zástupce pokračoval. Tato skutečnost má negativní dopad na nezávislost a celkovou kvalitu soudnictví. Strategie reformy soudnictví na období 2019-2023 byla vyhlášena v roce 2018, dosud ale nebyla přijata.

Země je v rané fázi rovněž v oblasti boje proti korupci. Došlo k obratu, jelikož demontované preventivní orgány nebyly nahrazeny nezávislým orgánem v souladu s Úmluvou OSN v boji proti korupci. Právní i institucionální rámec nadále umožňoval nepřiměřený vliv exekutivy při vyšetřování a stíhání známých případů korupce. Legislativní změny, které byly předpokládány, nebyly provedeny. Absence protikorupční strategie a akčního plánu je známkou nedostatečné politické vůle bojovat proti korupci.

Turecko dosáhlo významného pokroku v oblasti migrační a azylové politiky. Klesající trend nepravidelných přechodů z Turecka na ostrovy v Egejském moři byl podpořen zvýšeným úsilím tureckých donucovacích orgánů. Turecko pokračovalo ve svém mimořádném úsilí o poskytování masivní a bezprecedentní humanitární pomoci a podpory více než 3,6 milionu registrovaných uprchlíků ze Sýrie a zhruba 370 000 registrovaných uprchlíků z jiných zemí. Tímto se stalo hostitelem největšího uprchlického společenství na světě. V harmonizaci turecké vízové politiky ale nebylo dosaženo pokroku se společnou vízovou politikou EU.

Z pohledu lidských práv přetrvávají závažné problémy. Po zrušení výjimečného stavu nebyly provedeny žádné změny v právních předpisech, které odstranily zásadní záruky na ochranu aktivistů, ochránců lidských práv, novinářů aj. před dalším zneužitím. Nebyly

podniknuty žádné kroky, které by vedly k vyšetřování, stíhání či trestání osob zapojených do závažného porušování lidských práv. K prosinci 2018 byl celkový počet vězňů bez obžaloby 57 tisíc, což představuje více než 20 % vězeňské populace.

Turecko uvítalo úsilí OSN ohledně obnovení jednání o Kypru. Turecko poslalo v květnu 2019 do výlučné ekonomické zóny Kyperské republiky vrtnou plošinu doprovázenou vojenskými plavidly, což ještě více zvýšilo napětí mezi těmito státy. Evropská komise připomněla prohlášení Evropské rady z března roku 2018, ve kterém důrazně odsoudila pokračující nezákonné kroky Turecka ve východním Středomoří a Egejském moři. Rada rovněž připomněla povinnost Turecka dodržovat mezinárodní právo a dobré sousedské vztahy a vyzvala Turecko, aby respektovalo svrchovaná práva Kypru na průzkum a využívání přírodních zdrojů v souladu s právem EU a mezinárodním právem. V březnu 2019 vyzvala Evropská unie Turecko, aby upustilo od jakýchkoli nezákonných činů, na které bude náležitě a solidárně reagovat.

Evropská unie opakovaně zdůrazňuje svrchovaná práva členských států, mezi něž patří uzavírání dvoustranných dohod a zkoumání a využívání přírodních zdrojů v souladu se stanovami EU a mezinárodním právem, včetně Úmluvy OSN o mořském právu. Turecko nadále nesplňovalo povinnost zajistit úplné a nediskriminační provádění dodatkového protokolu k dohodě o přidružení a neodstranilo všechny překážky volného pohybu zboží, včetně omezení přímých dopravních spojení mezi Tureckem a Kyprem. K normalizaci bilaterálních vztahů s Kyprem tak nedošlo.

Spolupráce s Řeckem v oblasti migrace i nadále pokračovala. Napjatá situace v Egejském moři a východním Středomoří nevedla k dobrým sousedským vztahům. Bilaterální vztahy s některými členskými státy EU, zejména potom s Rakouskem, Německem a Nizozemskem, se ale zlepšily.

4.1.2 Ekonomická kritéria

V souladu s rozhodnutím Evropské rady v Kodani v roce 1993 je pro přistoupení k EU vyžadována existence fungující tržní ekonomiky a schopnost vyrovnat se s konkurenčním tlakem a tržními silami v Evropské unii. Kandidátské země každý rok připravují Program

ekonomické reformy, která stanovuje střednědobý makro-fiskální rámec a program strukturálních reforem zaměřený na konkurenceschopnost a růst.

Existence fungujícího tržního hospodářství

Turecká ekonomika je v pokročilém stádiu, ale nastal hluboký pokles, který vede k obavám ze správného fungování tržního hospodářství. Zhoršení podmínek vnějšího financování odhalilo zranitelnost, která se v průběhu let zvýšila. Turecké orgány v reakci na tuto skutečnost přijaly řadu politických opatření, která negativně ovlivnila fungování trhu. Existující obavy týkající se nezávislosti klíčových institucí se prohloubily, a to zejména po přechodu na prezidentský systém. Schodek běžného účtu dosáhl v první polovině roku 2018 vrcholu, což bylo zapříčiněno oslabením ekonomiky a oslabením turecké liry. Míra inflace po měnové krizi a letech vysokého nárůstu úvěrů a peněz a nízkých reálných úrokových sazeb přeskočila vysoko nad horní pásmo rozmezí. Fiskální a regulační opatření stimulovala ekonomiku.

- Hospodářská správa

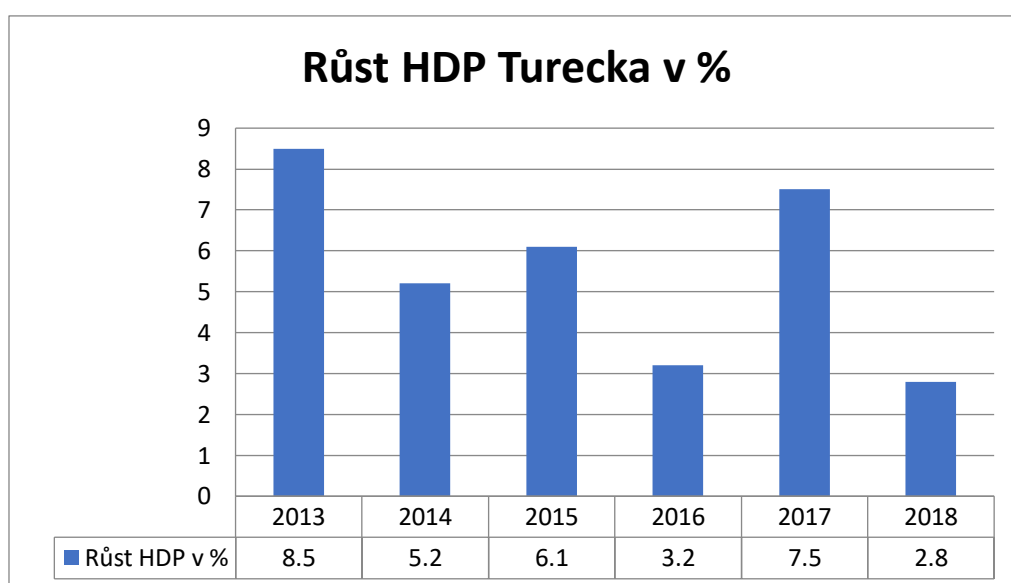
Turecko čelilo ve druhé polovině roku 2018 prudkému zhoršení podmínek vnějšího financování, což vedlo k mnohým politickým reakcím, z nichž některé narušovaly fungování tržního hospodářství. Dlouhodobé oslabování turecké liry v roce 2018 výrazně zrychlilo. Vysoká závislost Turecka na zahraničním financování musela čelit změnám sentimentu investorů. V reakci na to se turecké orgány se kromě řady hlavních politických opatření rovněž zavázaly podniknout řadu opatření, které narušovala řádné fungování trhu. Mezi tato opatření patřilo například omezení používání derivátů, zákaz používání cizích měn při transakcích s vysokou hodnotou, blokování zvyšování cen konkrétních výrobků spotřebního zboží aj. Nouzová opatření měla omezený dopad na snížení inflačních očekávání a snížení inflačního tlaku. Politické pokyny, které byly společně dohodnuty na hospodářském a finančním dialogu mezi EU, západním Balkánem a Tureckem v květnu 2018 byly prováděny v omezené míře.

- Makroekonomická stabilita

Turecká ekonomika výrazně zpomalila v roce 2018 po silném růstu v předchozích letech, protože se v srpnu výrazně zhoršily finanční podmínky. V letech 2013–2017 rostl HDP v průměru o 5,5 % ročně a HDP na obyvatele (vypočtený podle standardů kupní síly PPS) o

4,9 %. Díky tomuto vysokému růstu se příjem na obyvatele významně přiblížil úrovní EU, a to z 52 % v roce 2010 na 65 % v roce 2017. Uvolněné finanční podmínky podpořily růst ekonomiky, a to přispělo k nárůstu makroekonomické nerovnováhy, prudkému oslabení TL a výraznému zhoršení finančních podmínek a nabídce úvěrů. Zatímco růst HDP byl na začátku roku 2018 stále silný, zpomalení ekonomiky, které začalo ve druhém čtvrtletí, se ve třetím čtvrtletí zhoršilo. Zvýšení čistého vývozu pouze částečně vykompenzovalo prudký pokles domácí poptávky.

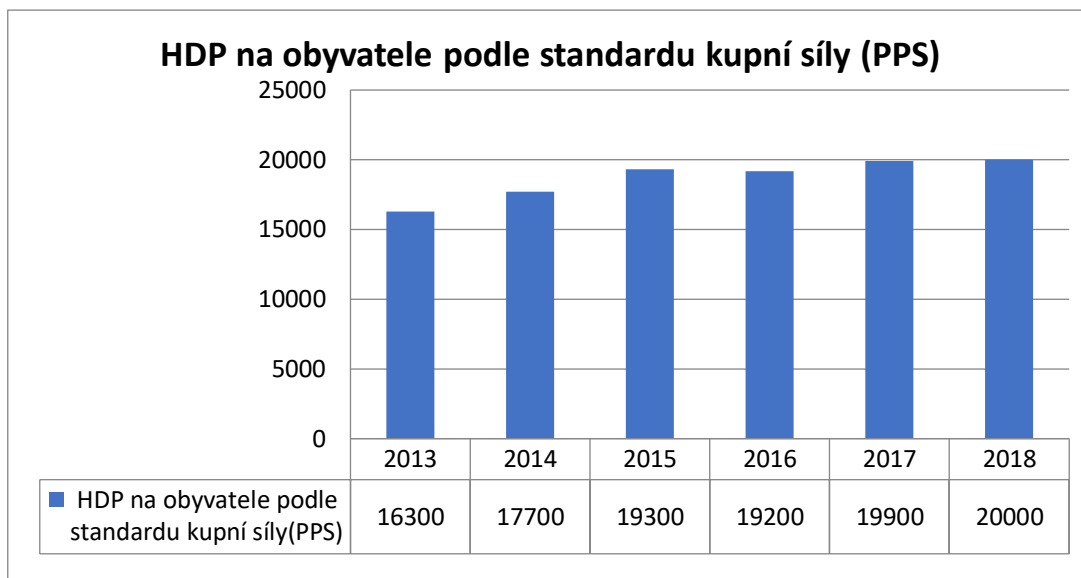
Obrázek č. 8 ukazuje růst HDP Turecka v procentech v letech 2013-2018.

Obrázek 8: Růst HDP v %

Zdroj: vlastní zpracování dle Eurostat, 2020

Následující Obrázek č. 9 udává data o HDP na obyvatele v Turecku podle standardu kupní síly PPS. PPS neboli standard kupní síly slouží při mezinárodních srovnáních k vyjádření objemu ekonomických souhrných ukazatelů. Vyjadřuje, kolik měnových jednotek (PPS) je potřeba vynaložit za určité množství zboží a služeb v jednotlivých státech.

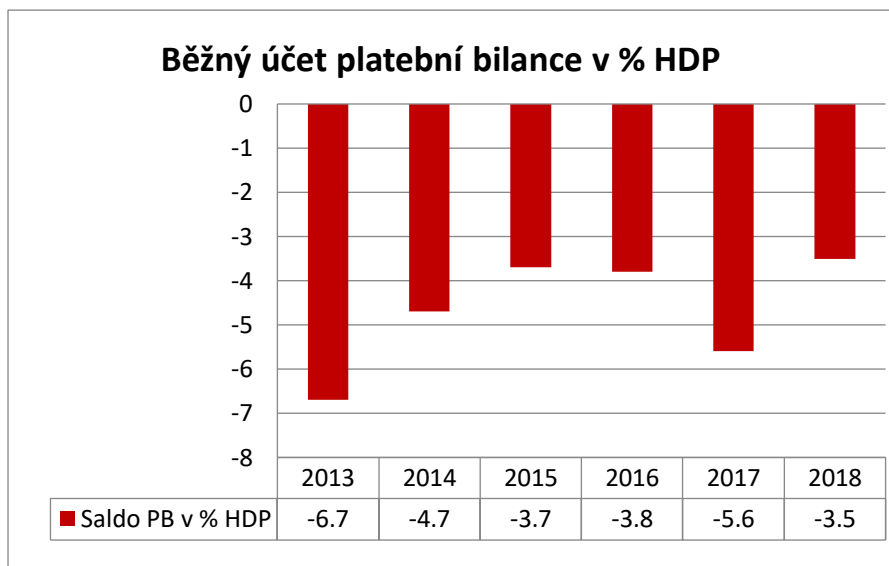

Obrázek 9: HDP na obyvatele podle standardu kupní síly

Zdroj: vlastní zpracování dle Eurostat, 2020

Schodek běžného účtu dosáhl v první polovině roku 2018 vysoké hodnoty 8,0 % HDP, zatímco ve druhé polovině roku se změnil na přebytek. Poměr schodku běžného účtu k HDP činil 6,7 % HDP v roce 2013 a 5,6 % v roce 2017. Po dosažení maxima v první polovině roku 2018 došlo ke změně běžného účtu a dovozy klesaly a vývozy rostly. Za celý rok 2018 byl zaznamenán schodek běžného účtu ve výši 3,5 % HDP. Bilance služeb se zlepšila, když došlo k oživení cestovního ruchu v Turecku, přestože jednotliví turisté utratili v roce 2017 v průměru o 15,5 % méně než v roce 2013.

Obrázek č. 10 znázorňuje výsledky běžného účtu platební bilance v letech 2013-2018 vyjádřený v procentech HDP Turecka.

Obrázek 10: Běžný účet platební bilance Turecka
 Zdroj: vlastní zpracování dle World bank Data, 2020

Kapitálové toky do Turecka byly nestálé a v rámci kategorií došlo k velkým změnám. Toky přímých zahraničních investic (FDI) byly nejstabilnější, ale i nadále hrály omezenou roli a zaznamenaly čistý příliv 1,0 % HDP v prvních třech čtvrtletích roku 2018. Čisté toky portfolia do Turecka v roce 2017 vzrostly na 2,8 % HDP, ale v prvních třech čtvrtletích roku 2018 nastal obrat a zaznamenaly odliv ve výši 0,7 % HDP. Turecké společnosti byly stále více financovány prostřednictvím obchodního úvěru a získaly více obchodních úvěrů, nežli poskytly. Poměr oficiálních rezervních aktiv ke krátkodobému dluhu se snížil ze 108 % v roce 2016 na 97 % v roce 2017 a v roce 2018 na 83 %. Turecký hrubý mezinárodní dluh vzrostl ze 40,1 % HDP v roce 2013 na maximum 52,9 % v prvních třech čtvrtletích roku 2018. (European Commission, 2019)

Inflace se mezi lety 2013 až 2017 držela na relativně nízké úrovni, ale po prudkém oslabení turecké liry v srpnu roku 2018 výrazně vzrostla. Následující Tabulka č. 4 znázorňuje konkrétní hodnoty inflace v jednotlivých letech, vyjádřené v procentech. Jedná se o vyjádření ve spotřebitelských cenách i v deflátoru HDP. Deflátor HDP je nejkomplexnější z cenových indexů, jimiž je měřena míra inflace v ekonomice. Deflátor HDP není založen na spotřebním koši, jako například právě index spotřebitelských cen, ale zahrnuje změnu cen všech statků v ekonomice.

Tabulka 4: Míra inflace v Turecku

Rok	2013	2014	2015	2016	2017	2018
míra inflace v % - spotřebitelské ceny	7,5	8,9	7,7	7,8	11,1	16,3
míra inflace v % - deflátor HDP	2,2	2,0	2,1	1,8	2,9	2,8

Zdroj: vlastní zpracování dle World Bank Data, 2020

Fiskální politika fungovala procyklicky a zvýšila vládní závazky. Vláda financovala velké infrastrukturní projekty prostřednictvím partnerství veřejného a soukromého sektoru, čímž se zvyšovaly podmíněné závazky vlády.

- Fungování produktových trhů

Zahájení podnikání se stalo jednodušším. Vláda dosáhla pokroku, když měla legislativu na zlepšení investičního prostředí, zejména potom snížením a usnadněním byrokratických postupů a snížením nákladů na zahájení podnikání a získání stavebních povolení. Průměrné náklady na zahájení podnikání se v roce 2018 snížily z 12,6 % na 10,6 % z příjmu na hlavu. Počet nově vytvořených podniků mezi lety 2017 a 2018 meziročně vzrostl o 17 %.

Vláda posílila své intervence do mechanismu určování cen v klíčových odvětvích. Přibližně 30 % spotřebitelského v Turecku tvoří zboží, jehož ceny jsou stanoveny nebo silně ovlivněny orgány veřejné moci, ať už přímo nebo nepřímo (cenové limity, úpravy daňové sazby). To představuje nárůst oproti 25 % vykázaným v loňském roce. V říjnu 2018 vláda zahájila komplexní program boje proti inflaci tím, že vyzvala společnosti, aby do konce roku snížily ceny spotřebního zboží nejméně o 10 %. V srpnu roku 2018 ministerstvo obchodu při rostoucím znepokojení nad riziky cenového chování změnilo nařízení o komerční reklamě a nekalých obchodních praktikách.

- Fungování finančního trhu

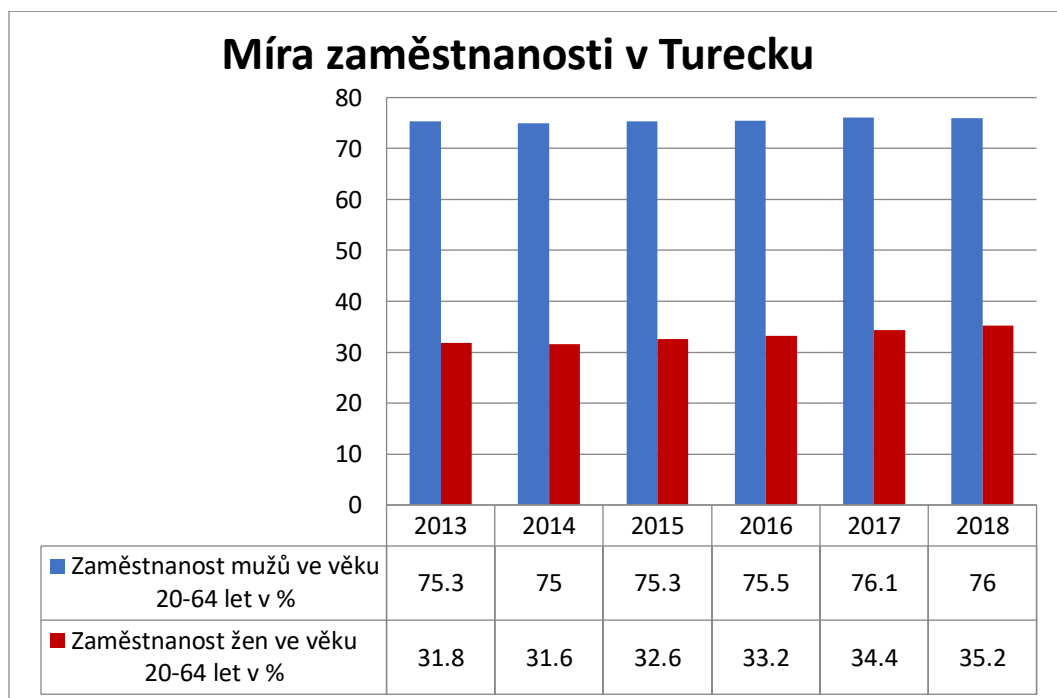
Finanční sektor fungoval dobře a během období vysoké volatility kapitálových toků a směnného kurzu TL vykazoval odolnost. Růst úvěrů se začal zrychlovat na konci roku 2016 i v první polovině roku 2017, kdy turecké nepeněžní úřady poskytovaly politické podněty uvolněním makrobezpečnostní regulace a rozšířením vládních úvěrových záruk. Vzhledem k tomu, že se inflace začala v průběhu roku 2017 zvyšovat, politická sazba nebyla udržována a reálná úroková sazba klesala, zatímco inflační očekávání se zvyšovala. Poměr úvěrů k vkladům bankovního sektoru dosáhl v prosinci 2018 117,6 %. Poměr kapitálové přiměřenosti sektoru se mezi lety 2016 a 2017 zvýšil z 15,6 % na 16,8 % a poté

na 17,3 % do prosince 2018. Podíl nesplácených úvěrů (NPL) na celkových úvěrech bankovního sektoru zůstal i nadále relativně nízký, v prosinci 2018 činil 3,9 %. Tyto ukazatele finanční spolehlivosti ale profitovaly ze změn v klasifikaci rizik.

- Fungování trhu práce

Nezaměstnanost zůstala během posledních několika let silného hospodářského růstu nadále vysoká. Přestože míra nezaměstnanosti ve věku 15–64 let zůstala v letech 2017 a 2018 zhruba na stejné úrovni, nastal v těchto dvou letech značný výkyv. Míra nezaměstnanosti klesla v roce 2017 o 3 procentní body a v roce 2018 vzrostla o 3 procentní body. Míra nezaměstnanosti žen (14,2 % v roce 2017) zůstala výrazně vyšší než u mužů (9,7 % v roce 2017). Míra nezaměstnanosti lidí s vyšším vzděláním dosáhla v srpnu 2018 12,4 %. Turecko trpí rovněž vysokou mírou nezaměstnanosti mladých lidí (15–24 let). V roce 2018 to bylo 20,3 %, což ve srovnání s rokem 2017 představuje pokles o 0,5 procentního bodu. Čtvrtina mladých lidí není v zaměstnání, vzdělávání ani odborné přípravě.

Na Obrázku č. 11 je znázorněna míra zaměstnanosti v Turecku vyjádřena procentech za roky 2013-2018 pro věkovou skupinu 20-64 let. Tento graf dokazuje, že míra zaměstnanosti mužů v Turecku je výrazně vyšší, než míra zaměstnanosti žen. Míra zaměstnanosti u žen i mužů je v uvedených letech téměř konstantní.

Obrázek 11: Míra zaměstnanosti v Turecku

Zdroj: vlastní zpracování dle Eurostat, 2020

4.1.3 Schopnost vyrovnat se s tržními silami v Unii

Turecko dosáhlo určitého pokroku a je na dobré cestě k dosažení schopnosti vyrovnat se s konkurenčním tlakem a tržními silami v EU, se zlepšením v odvětví energetiky a s určitými pokroky ve výdajích na výzkum a vývoj, vzdělávání a fyzický kapitál. Turecko je dobře integrováno do trhu EU, co se týče obchodu i investic. Existují však významné nedostatky, týkající se kvality vzdělávání a rovnosti pohlaví ve vzdělávání, jakož i úroveň inovací, energetického sektoru a infrastruktury. V loňských politických doporučeních nedošlo ale k žádnému pokroku. Za účelem zlepšení konkurenceschopnosti a podpory dlouhodobého růstu by Turecko mělo zejména zvýšit zápis do vzdělávání a zlepšit kvalitu středního vzdělání a rovněž odstranit obchodní překážky nebo ekvivalenty, které nejsou v souladu s celní unií EU-Turecko, včetně veřejných zakázek, systémů nucené lokalizace investic a dodatečných cel na dovoz ze zemí mimo EU.

- Vzdělávání a inovace

Ve vzdělávání přetrvávají významné problémy týkající se kvality a přístup k pohlaví. Celkové výdaje v roce 2017 činily 176,5 miliard EUR, což představuje nárůst o 9,8 % ve srovnání s rokem 2016. Výdaje na vzdělávání v procentech HDP činily 4,7 % v roce 2016 a 4,2 % v roce 2017 (průměr EU 5,0 % s různou demografií). Stále přetrvává nesoulad mezi požadavky trhu práce a dovednostmi získanými vzdělávacím systémem. Skóre PISA (Program pro mezinárodní hodnocení studentů) je v Turecku relativně nízké (skóre vědecké gramotnosti 425 v roce 2015) ve srovnání s průměrem OECD (493) a EU.

Výdaje na výzkum a vývoj (VaV) vzrostly z 0,86 % HDP v roce 2014 na 0,96 % v roce 2017, ale do roku 2018 zůstaly výrazně pod současným cílem vlády, který činil 1,8 % (což bylo definováno pomocí staré národní účetní metodiky). To je také výrazně pod průměrem EU. Přibližně polovina této investice pocházela ze soukromého sektoru. Navzdory nedávným iniciativám je spolupráce mezi výzkumnými institucemi a soukromým sektorem stále omezená.

- Fyzický kapitál a kvalita infrastruktury

Zlepšení fyzického kapitálu země nebylo příliš výrazné. Celkové investice vzrostly z hodnoty 29,3 % v roce 2016 na 30,0 % HDP v roce 2017 (v roce 2013 to bylo 28,5 % HDP). Podíl tvorby hrubého fixního kapitálu na HDP vlády vzrostl z 5,2 % v roce 2016 na

6,6 % v roce 2017 (4,4 % v roce 2013), zatímco investice soukromého sektoru mezi lety 2016 a 2017 klesly o 0,7 % HDP výdajů. Vláda oznámila pozastavení investičních projektů, u nichž výběrové řízení ještě nebylo zahájeno nebo bylo zahájeno, ale prozatím nebylo dokončeno.

Určitého pokroku bylo dosaženo v energetickém sektoru, zejména na trhu s plynem. Pozitivním vývojem je spuštění turecké spotové platformy pro obchodování se zemním plynem, kterou provozuje Energetická burza EXIST. Je však třeba dalšího pokroku, aby se otevřel trh se zemním plynem a vytvořila se konkurence pro státní podnik BOTAŞ. Turecká společnost pro přenos elektřiny (TEİAŞ) je od roku 2016 pozorovatelem Evropské sítě provozovatelů přenosových soustav pro elektřinu (ENTSO-E), která umožňuje účastníkům trhu volně dovážet a vyvážet elektřinu mezi EU a Tureckem, čímž se zvyšuje bezpečnost zásobování.

V telekomunikacích dosáhl počet účastníků širokopásmového internetu 71,8 milionu. Propojení mobilního širokopásmového připojení se zvýšilo na 73,1 %, i když je stále pod průměrem OECD, který dosahuje hodnoty 102,4 %. Podíl domácností s přístupem na internet doma vzrostl mezi dubnem 2017 a dubnem 2018 z 80,7 % na 83,8 %. Ve stejném období se používání internetu jednotlivci ve věku 16–74 let zvýšilo z 66,8 % na 72,9 %. V oblasti harmonizace telekomunikačních právních předpisů s rámcem EU nebylo dosaženo žádného dalšího pokroku. Jako zdroj obav musí Turecko ještě změnit zákon o internetu v souladu s doporučeními OSN a Rady Evropy.

- Sektorová a podniková struktura

Sektorové členění v Turecku zobrazuje následující Tabulka č. 5. Tabulka udává data za rok 2017 o podílu jednotlivých sektorů na zaměstnanosti v Turecku v procentech, ale také procentuální podíl jednotlivých sektorů na HDP.

Tabulka 5: Sektorové rozložení

Sektor	podíl na celkové zaměstnanosti v %	podíl na HDP v %
Služby	53,7	61,6
Průmysl	19,1	20,7
Zemědělství	19,4	6,1

Zdroj: vlastní zpracování dle European Commission, 2020

Tyto hodnoty, které jsou v tabulce uvedeny, potvrzují vyšší podíl průmyslu na přidané hodnotě zaznamenaný za posledních pět let. Služby přispěly zdaleka největší část přidané hodnoty ve stejném období se stabilním podílem 61–62% celkové přidané hodnoty. Malé a střední podniky zaměstnávají přibližně tři čtvrtiny turecké pracovní síly a vytvářejí více než polovinu celkové přidané hodnoty hospodářství. Turecko pokračovalo v zavádění různých podnikových systémů, většinou zaměřených na malé a střední podniky. Rozsah programů týkajících se organizace odvětvových národních veletrhů a účasti na mezinárodních veletrzích, průzkumu trhu a vstupu na trh, investiční podpory středisek přitažlivosti, průmyslových oblastí, organizovaných průmyslových zón, zón technologického rozvoje, podpory provozovatelů cestovního ruchu a státní podpory pro venture kapitálové fondy byly dále rozšířeny, aby pokryly širší škálu příjemců a činností. Finanční instituce nenabízejí malým a středním podnikům tolik dlouhodobého financování jako velké korporace. Velká část malých a středních podniků si již nebude moci půjčovat v zahraniční měně. Podle protokolu podepsaného v lednu 2018 byla pro MSP poskytnuta další podpora státní pokladny ve výši přibližně 9 miliard EUR prostřednictvím Záručního úvěrového fondu. To dále stimulovalo růst úvěrů malým a středním podnikům.

- Hospodářská integrace s EU a cenová konkurenceschopnost

Obchodní integrace Turecka do EU je vysoká a dále se zvyšovala v letech 2017 a 2018. Turecko bylo v těchto letech největším obchodním partnerem EU a EU zůstalo zdaleka největším obchodním partnerem Turecka. Podíl tureckého vývozu směřujícího do EU vzrostl ze 47,1 % na 50 %, zatímco podíl tureckého dovozu pocházejícího z EU se v letech 2017 až 2018 nepatrně snížil z 36,4 % na 36,2 %. EU také zůstala největším zdrojem přímých zahraničních investic (FDI) v Turecku s 71% podílem akcií v roce 2017, i když to bylo méně než v roce 2013 (77 %). Přibližně polovina obchodu související s globálními hodnotovými řetězci (GVC) je s EU. Takzvaná zpětná účast v GVC s nízkou přidanou hodnotou a nízkým technologickým obsahem je zvláště důležitá v obchodu s Asií, zatímco integrace s GVC v EU je vyváženější mezi zpětnou a budoucí účastí, což přispívá k přidané hodnotě. Bez ohledu na závazky vyplývající z celní unie s EU vytvořilo Turecko v rámci celní unie 60 několika obchodních překážek, včetně zadávání veřejných zakázek, systémů nucené lokalizace investic a dodatečných cel na dovoz ze zemí mimo EU. Turecká otevřenost měřená jako vývoz a dovoz přes HDP činila v roce 2017 54%. Ve srovnání s minulými dvěma desetiletími to byla relativně vysoká hodnota. Cenová

konkurenceschopnost těžila z neustálého oslabování TL v roce 2017; nominální efektivní odpisy (NEER) 18 % a skutečné efektivní zhodnocení (REER) 15 % na základě jednotkových nákladů práce, které se v roce 2018 zrychlily (NEER -24 %, REER -15 %).

4.1.4 Vztahy a regionální spolupráce

- Kypr

Turecko uvítalo obnovené úsilí OSN konzultovat zúčastněné strany ohledně možného obnovení jednání. Turecko stále nesplnilo svůj závazek zajistit úplné a nediskriminační provádění dodatkového protokolu k dohodě o přidružení EU-Turecko a neodstranilo všechny překážky volného pohybu zboží, včetně omezení přímých dopravních spojení s Kypru. K normalizaci bilaterálních vztahů s Kyperskou republikou nedošlo. EU vyzvala Turecko, aby respektovalo svrchovaná práva Kypru na průzkum a využívání svých přírodních zdrojů v souladu s *acquis* EU a mezinárodním právem, včetně Úmluvy OSN o mořském právu a rovněž EU vyzvala Turecko, aby upustilo od jakýchkoli nezákonných činů, na něž bude přiměřeně a plně solidárně reagovat s Kypru. EU zdůraznila potřebu respektovat svrchovanost členských států nad jejich teritoriálním mořem a vzdušným prostorem. V březnu 2018 Evropská rada důrazně odsoudila pokračující nezákonné kroky Turecka ve východním Středomoří a Egejském moři a připomněla jeho povinnost dodržovat mezinárodní právo a dobré sousedské vztahy a normalizovat vztahy se všemi členskými státy EU. Jak je zdůrazněno v jednacím rámci a prohlášeních Rady, očekává se, že Turecko bude aktivně podporovat jednání o spravedlivém, komplexním a životaschopném vyřešení kyperské otázky v rámci OSN v souladu s příslušnými rezolucemi Rady bezpečnosti OSN a v souladu se zásadami, na nichž je založena EU. Je důležité zachovat dosavadní pokrok a pokračovat v přípravách na spravedlivé, komplexní a životaschopné urovnání, a to i v jeho vnějších aspektech. Závazek a konkrétní příspěvek Turecka k tomuto komplexnímu řešení zůstává zásadní. Proces udělení Výboru pro pohřešované osoby plný přístup ke všem příslušným archivům a vojenským oblastem viděl vítaný vývoj, je však třeba jej dále urychlit. Navzdory opakovaným výzvám Rady a Komise Turecko stále nesplnilo své povinnosti uvedené v prohlášení Evropského společenství a jeho členských států ze dne 21. září 2005 a v závěrech Rady, včetně závazků z prosince 2006 a prosince 2015. Turecko nesplnilo svou povinnost zajistit úplné a nediskriminační provádění dodatkového protokolu k dohodě o přidružení a neodstranil

všechny překážky bránící volnému pohybu zboží, včetně omezení přímých dopravních spojení s Kyperskou republikou. K normalizaci bilaterálních vztahů s Kyperskou republikou nedošlo. Turecko nadále vetovalo žádosti Kyperské republiky o připojení k několika mezinárodním organizacím, včetně Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD).

- Regionální spolupráce

Dobré sousedské vztahy jsou nezbytnou součástí tureckého procesu směřujícího k EU. Dvoustranné vztahy s ostatními zeměmi rozšíření a sousedními členskými státy EU byly obecně dobré. Provozní spolupráce s Řeckem v oblasti migrace dále pokračovala. Napětí v Egejském moři a východním Středomoří však nepřispívalo k dobrým sousedským vztahům a nenarušilo regionální stabilitu a bezpečnost. Turecko pokračovalo ve své politice angažování se na západním Balkáně, a to z hospodářského, obchodního, kulturního a politického hlediska. Kontakty s Bosnou a Hercegovinou se pozitivně rozvíjely, Turecko poskytovalo stálou finanční podporu úřadu vysokého představitele v Bosně a Hercegovině. Turecko pokračovalo zejména v jednáních s Bosnou a Hercegovinou prostřednictvím třístranných mechanismů dialogů se Srbskem na jedné straně a Chorvatskem na straně druhé. Turecko také udržovalo dobré vztahy s Kosovem. Turecko dále rozvíjelo spolupráci s Černou Horou na základě dvou bilaterálních dohod, které byly dohodnuty v letech 2016 a 2017. Vztahy se Severní Makedonií se rozvíjely. Vztahy se Srbskem se prohloubily v návaznosti na dohodu z roku 2017 o zřízení dvoustranné rady pro spolupráci na vysoké úrovni se zaměřením zejména na hospodářské vztahy, obchod a infrastrukturu. Turecko pokračovalo v podpoře stability regionu prostřednictvím procesu spolupráce v jihovýchodní Evropě (SEECP). Bilaterální vztahy s několika jednotlivými členskými státy EU, které nepřístupují k Turecku (zejména s Rakouskem, Německem a Nizozemskem), se zlepšily, následovaly ministerské a příležitostně prezidentské návštěvy. Nizozemsko a Turecko normalizovaly vztahy. (European Commission, 2019)

Závěr

Cílem této diplomové práce bylo především zdůraznit hlavní překážky, díky kterým se Turecku ani po desetiletích usilování nedaří stát členem EU. Problematiku potenciální integrace Turecka ovlivňuje větší množství faktorů, které v podstatě vytváří omezení vzájemné spolupráce Turecka a EU. Splnění stanoveného cíle bylo dosaženo mimo jiné pomocí analýzy tureckého hospodářství a komparací jeho ukazatelů v průběhu mnoha let. Za cíl bylo kladeno rovněž vyhodnocení úspěšnosti přístupových procedur Turecka.

První část této diplomové práce byla zaměřena na Teorie evropské integrace a na vznik Evropské unie. Tato kapitola byla vzhledem k hlavnímu cíli diplomové práce rozebrána stručně. Jednotlivé teorie byly vysvětleny a byl popsán vznik EU. Hlavním cílem Evropské unie bylo udržet mír a svobodnou vzkvétající Evropu a předejít situacím, které se děly během druhé světové války. Zakládajících států EU bylo šest – Belgie, Francie, Itálie, Lucembursko, Německo a Nizozemí. Tyto státy podepsaly v Paříži smlouvu o Evropském společenství uhlí a oceli v roce 1951. V roce 1967 podepsaly členské státy dohodu o Evropském společenství, které slučovalo ESUO, EHS a Euroatom. V roce 1968 byly snahy o budování celní unie a v letech 1987-1992 o budování společného trhu v rámci Evropského společenství. V roce 1992 byl po podepsání Maastrichtské smlouvy představen nový název Evropská unie a v neposlední řadě byly představeny její tři hlavní pilíře. Od roku 1999 postupně vznikala eurozóna. V roce 2009 vstoupila v platnost Lisabonská smlouva, podle které se členské státy Evropské unie zavazují přijmout jednotnou měnu EU – euro.

Druhá část diplomové práce byla věnována Kodaňským a Maastrichtským kritériím. Na summitu v Kodani v roce 1993 deklarovala Evropská společenství ekonomické a politické podmínky, jenž musí každý stát splnit, aby se plně integroval do Evropské unie. Hlavními body byly zvoleny stabilita institucí, existence tržního hospodářství a schopnost převzít povinnosti plynoucí z členství v Unii. Byl rovněž zmíněn proces, kterým musí každá kandidátská země projít, aby se stala plnohodnotným členem EU. Konvergenční kritéria představují ekonomické požadavky, které hodnotí připravenost uchazeče pro členství v eurozóně. Hlavními body těchto kritérií byly zvoleny: kritérium cenové stability, kritérium dlouhodobých úrokových sazeb, kritérium kurzové stability a kritérium

udržitelosti veřejných financí. V této části byl rovněž zmíněn institucionální rámec EU, ve kterém jsou uvedeny hlavní orgány Evropské unie. Turecko Kodaňská kritéria neplní v několika bodech, což má dopad nejen na politickou sféru, ale také na sféru ekonomickou. Jako příklad lze uvést například problém rovnoprávnosti pohlaví či míru zaměstnanosti jednotlivých pohlaví v Turecku. Dalším příkladem je nestabilní ekonomické prostředí, jež nepříznivě ovlivňuje nekompromisní postoje tureckých vládních představitelů v oblastech základních lidských práv a svobod. Nestabilita makroekonomického prostředí se odráží například v podnikatelské sféře. Slabou stránkou Turecka je v případě jeho integrace do EU malá konkurenceschopnost výrobků tureckých podniků.

Třetí část se zabývala Procesem přistoupení Turecka do EU. Turecko je členem NATO i OSN, tudíž dokázalo, že je schopné se integrovat do významných mezinárodních organizací. První snahy Turecka o evropskou integraci byly zaznamenány v roce 1959, kdy Turecko oficiálně požádalo o připojení k EHS a byla podepsána Ankarská dohoda a strany se dohodly na ekonomické spolupráci. Dalším významným bodem v procesu přistoupení bylo v roce 1970 podepsání dodatkového protokolu, který připravoval podmínky pro vybudování celní unie mezi EU a Tureckem. Tento protokol vstoupil v platnost v roce 1973. V roce 1975 odstartovala turecká invaze na Kypr, která značně zhoršila vztahy mezi Tureckem a EU. V červnu roku 1980 se Rada pro přidružení Turecka rozhodla pro usnesení, že sníží cla na většinu zemědělských produktů na nulu, a to do konce roku 1987, jelikož turecká ekonomika byla do roku 1980 uzavřená a otevření ekonomiky mělo přispět k integraci Turecka do Evropské unie. V roce 1980 ale nastal vojenský převrat, který tureckou integraci výrazně zabrzdil. V roce 1987 požádalo Turecko Evropské společenství o plné členství. Žádost byla ale o dva roky později zamítnuta, jelikož Turecko neplnilo politická a ekonomická kritéria. Porušování lidských práv a okupace Kypru byly dalšími důvody pro zamítnutí žádosti. Velkým mezníkem pro tureckou integraci se stal summit v Helsinkách v roce 1999, kde Rada Evropy potvrdila přijetí Turecka mezi kandidátské země. O dva roky později povolila Rada EU přístupové partnerství. Turecko přijalo 30 dodatků k Ústavě, které byly doporučeny Evropskou komisí. V roce 2002 Turecko zrušilo trest smrti a některá práva kurdské menšiny, čímž se výrazně přiblížilo vstupu do EU. V roce 2007 bylo Turecko znovu značně kritizováno za nedodržování lidských práv, což zhoršovalo jeho kandidátské postavení. V roce 2010 Turecko představilo novou strategii, která měla zefektivnit a urychlit přístupová jednání. V roce 2013 Evropská komise

zveřejnila závěry, že došlo k významným pokrokům zejména v oblasti svobody slova či boji proti mučení. Turecko bylo ale i nadále kritizováno například za slabou ochranu dat či diskriminace na základě sexuální orientace, což nekoresponduje s konvergenčními kritérii nutnými pro přijetí do Unie. V únoru roku 2019 se výbor Evropského parlamentu pro zahraniční věci shodl na návrhu usnesení prozatímního pozastavení přístupových jednání s Tureckem.

Čtvrtá část práce byla zaměřena na vyhodnocení přístupových procedur. Procedury byly neúspěšné, především kvůli důvodům, které byly uvedeny ve třetí části diplomové práce. Čtvrtá kapitola se zabývala rozбором politických kritérií, ale především jednotlivými ekonomickými kritérii, včetně komparace konkrétních hodnot ekonomických ukazatelů, jako je růst HDP, saldo platební bilance, úroveň zaměstnanosti mužů a žen v Turecku aj. V turecké ekonomice nastal hluboký pokles, který způsobil obavy týkající se správného fungování tržního hospodářství. Zhoršily se podmínky pro financování a turecké orgány musely přijmout opatření, jenž negativně ovlivnily fungování trhu. Schodek běžného účtu dosáhnul v roce 2018 vrcholu, což bylo zapříčiněno oslabením ekonomiky a turecké liry. Výrazně stoupla také míra inflace a vzrostly výdaje na vzdělávání. Obchodní integrace Turecka do EU i nadále roste a Turecko s Evropskou unií zůstávají významnými partnery.

Základem hypotézy týkající se kyperské otázky je problematika jejího upřednostnění při přístupových rozhovorech. Zároveň je tato hypotéza odvozena od skutečnosti, že Turecko stále není schopné plnit Kodaňská kritéria. V problematice týkající se kyperského sporu bylo dosaženo výsledků, že Turecko a Kyperská republika nejsou schopny vzájemné domluvy a respektu. Vzájemná komunikace mezi těmito státy vyžaduje prostředníka ve formě mezinárodní organizace. Turecká ani kyperská vláda neiniciovala žádný reálný plán na sjednocení Kypru a v neposlední řadě je problematika turecko-kyperského sporu zatížena i otázkou společného využití přírodních zdrojů. Z těchto skutečností je zřejmé, že ani jeden ze států nemají zájem o vyřešení problému, což ale EU vyžaduje, pokud chce Turecko i nadále usilovat o členství. Jako možné řešení tohoto sporu lze uvést například cestu finanční kompenzace a postupné splynutí hranic. Tento návrh řešení je ale realizovatelný pouze při vzájemné komunikaci Turecké a Kyperské republiky.

Další významnou bariérou vstupu je odchylka turecké legislativy od práva EU. Jedinou bariérou, kterou je možné považovat v tomto pohledu za omezující ze strany EU, je vízová povinnost.

Mezi výhody z ekonomicko-hospodářského hlediska lze zařadit například levnou pracovní sílu, geografickou polohu zajímavou pro zahraniční investory, využití přírodního bohatství či využití solárních energií. Hlavní nevýhody jsou jazykové bariéry, velké množství nekvalifikovaných pracovníků, značné rozdíly mezi regiony či vysoké znečištění životního prostředí. Výhodou z hlediska bezpečnosti je například početná turecká armáda. Nevýhodou v této oblasti je možná destabilizace zemí na Blízkém Východu a dále islámské země, jelikož EU je silně proti terorismu. Porušování základních lidských práv a svobod potlačovaných tureckou armádou je nejen bezpečnostní, ale rovněž politický problém. Jelikož je Turecko muslimskou zemí, členské státy EU nechtějí přijmout Turecko jako dalšího člena EU. V kulturním odvětví lze zařadit mezi výhody například obohacení evropské kultury, jako nevýhodu lze uvést nerespektování práv žen.

Dle mého názoru je v současnosti a také v následujících letech vstup Turecka do EU nereálný. Mé přesvědčení je podloženo na skutečnostech, které jsou popsány v této diplomové práci. Turecko zůstává nadále limitováno Kodaňskými kritérii a faktory vzájemné spolupráce, které vytvářejí v krátkém časovém období neodstranitelné bariéry. I z tohoto důvodu byla pozastavena přístupová jednání. Evropská unie nabízí Turecku a jeho podnikům možnosti podpůrných programů a určitou dávku tolerance v politické oblasti. Evropská unie si uvědomuje, že Turecko by bylo silným a kvalitním potenciálním členem EU. Turecká vláda zůstává i nadále EU nakloněna, ale v případě adaptace práv a odstranění bariér je Turecko ve svých postojích nekompromisní.

Odstranění vízové povinnosti by mohlo zjednodušit obchodní spolupráci Turecka s podniky členských států Evropské unie. Turecká vláda ale sama vytváří překážky. Turecko je v podstatě opět na začátku procesu, který ale může vyústit v úspěšnou integraci do EU. Nejdůležitějším úkolem je ale splnění Kodaňských kritérií, které Turecko neustále vzdaluje od cesty k integraci do Unie. Dále je nutné vyřešit kyperský spor.

Uvedený názor se opírá o výsledky, kterých bylo dosaženo v této diplomové práci.

Seznam použité literatury

- ADÁMKOVÁ, Vlasta. 2003. *Ekonomická a politická integrace Evropy: vybrané kapitoly*. V Praze: Oeconomica. ISBN 80-245-0520-7.
- ADAMSKI, Dariusz. 2018. *Redefining European economic integration*. New York, NY: Cambridge University Press. ISBN 9781108421423.
- AKÇAY, Belgin. 2013. *Turkey's accession to the European Union: political and economic challenges*. Lanham: Lexington Books. ISBN 978-0-7391-7981-9.
- BALDWIN, Richard E. a Charles WYPLOSZ. 2013. *Ekonomie evropské integrace*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4568-8.
- BAUEROVÁ, Helena a Kateřina HÁJKOVÁ. VSTUP TURECKA DO EVROPSKÉ UNIE V KONTEXTU ZAHRANIČNÍ POLITIKY VŮČI SÝRII 1. *ProQuest* [online]. 2019 [cit. 2020-07-27]. Dostupné z: <https://search.proquest.com/docview/2296581442/F7C30E36B7E1420BPQ/1?accountid=201395>
- Bruselská smlouva (smlouva o slučování). *EUR-Lex: Přístup k právu Evropské unie* [online]. 21.3.2018 [cit. 2020-07-27]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=LEGISSUM:4301863>
- CARAYANNIS, Elias G. a George M. KORRES. 2013. *European socio-economic integration: challenges, opportunities and lessons learned*. New York: Springer. Innovation, technology, and knowledge management. ISBN 978-1-4614-5253-9.
- CIHELKOVÁ, Eva. 2003. *Vnější ekonomické vztahy Evropské unie*. Praha: C.H. Beck. Beckova edice ekonomie. ISBN 80-7179-804-5.
- CLOOTS, Elke, G. de BAERE a Stefan SOTTIAUX. 2012. *Federalism in the European Union*. Oxford, U.K. ; Portland, Or.: Hart Pub. Modern studies in European law, v. 33. ISBN 1849462429.
- Current account balance. *The World Bank: Data* [online]. [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/BN.CAB.XOKA.CD?end=2018&locations=TR&start=2013>

- DĚDEK, Oldřich, Maastrichtská kritéria. *Ministerstvo financí* [online]. 1.12.2013 [cit. 2020-04-02]. Dostupné z: <https://www.zavedenieura.cz/cs/euro/eurozona/maastrichtska-kriteria>
- DRULÁK, Petr. 2003. *Teorie mezinárodních vztahů*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-725-6.
- EEC - TURKEY RELATIONS, *European Commission* [online]. [cit. 2020-03-28]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_88_125
- Enlargement: Candidate countries and potential candidates. *European Commission: Environment* [online]. 7.8.2019 [cit. 2020-07-27]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/environment/enlarg/candidates.htm>
- EU sees progress in Albania and N Macedonia membership bids. *BBC: NEWS* [online]. 30.5.2019 [cit. 2020-07-27]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-48457542>
- Eurostat: Statistics Explained* [online]. [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Main_Page
- FÁREK, Jiří a Jiří KRAFT. 2012. *Světová ekonomika v epoše globálních změn*. Liberec: Technická univerzita v Liberci. ISBN 978-80-7372-910-3.
- FIALA, Petr a Markéta PITROVÁ. 2003. *Rozšiřování ES/EU*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav. ISBN 80-210-3041-0.
- FIALA, Petr a Markéta PITROVÁ. 2009. *Evropská unie*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. ISBN 978-80-7325-223-6.
- FIALA, Vlastimil. 2007. *Teoretické a metodologické problémy evropské integrace*. V Olomouci: Periplum. Studie a analýzy (Periplum). ISBN 978-80-86624-37-2.
- Glosář shrnutí, *EUR-Lex* [online]. [cit. 2020-02-20]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/accession_criteria_copenhagen.html?locale=cs
- GUERIN, Selen Sarisoy a Yannis A. STIVACHTIS. 2011. *On the road to EU membership: the economic transformation of Turkey*. Brussels: VUB Press. ISBN 9054878614.

- CHRONOLOGY OF TURKEY- EUROPEAN UNION RELATIONS, *Republic of Turkey: Directorate for EU Affairs* [online]. [cit. 2020-04-03]. Dostupné z: https://www.ab.gov.tr/siteimages/birimler/kpb/chronology-_en-_1959-_ocak2020.pdf
- Jednotný evropský akt. *EUR-Lex: Přístup k právu Evropské unie* [online]. 4.4.2018 [cit. 2020-07-27]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=LEGISSUM%3Axy0027>
- KALÍNSKÁ, Emilie. 2000. *Proces plnění kodaňských kritérií a výsledky transformace v kandidátských zemích*. Praha: Vysoká škola ekonomická. Aktuální otázky světové ekonomiky. ISBN 80-245-0077-9.
- Key findings of the 2019 Report on Turkey. *European Commission* [online]. 29.5.2019 [cit. 2020-04-19]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/COUNTRY_19_2781
- KOVÁŘ, Petr. 2013. *Všeobecný přehled: témata a pojmy*. Praha: Fragment. Přijímací zkoušky na vysoké školy (Fragment). ISBN 978-80-253-1839-3.
- KRATOCHVÍL, Petr. 2008. *Teorie evropské integrace*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-467-0.
- KREJČÍ, Oskar. 2001. *Mezinárodní politika*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Ekopress. ISBN 8086119459.
- LOUŽEK, Marek. 2017. *Evropská integrace z pohledu teorie veřejné volby*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum. ISBN 978-80-246-3064-9.
- NAS, Çiğdem a Yonca ÖZER. 2017. *Turkey and EU integration: achievements and obstacles*. New York, NY: Routledge, Taylor & Francis Group. ISBN 9781472473554.
- PŘEHLED: Jak vypadá dohoda mezi EU a Tureckem?, *Euractiv* [online]. 17.3.2016 [cit. 2020-03-28]. Dostupné z: <https://euractiv.cz/section/aktualne-v-eu/news/prehled-jak-vypada-navrh-dohody-mezi-eu-a-tureckem-013210/>

- Přístupová kritéria, *European Commission* [online]. 6.12.2016 [cit. 2020-04-02]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/policy/glossary/terms/accession-criteria_en
- REVES, Emery. 1974. *The anatomy of peace*. Harmondsworth: Penguin Books. Penguin Books.
- ROSAMOND, Ben. 2003. *Theories of european integration*. Hampshire: PALGRAVE. ISBN 0-333-64717-3.
- SCHIEDER, Siegfried a Manuela SPINDLER, 2014. *Theories of international relations*. Routledge. New York. ISBN 978-0-415-81854-4.
- SOKOLSKA, Ina, Lisabonská smlouva. *Evropský parlament: Fakta a čísla o EU* [online]. 02.2020 [cit. 2020-04-03]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/5/lisabonska-smlouva>
- SYLLOVÁ, Jindřiška. 2010. *Lisabonská smlouva: komentář*. Praha: C.H. Beck. Beckova edice komentované zákony. ISBN 9788074003394.
- ŠÍMÍKOVÁ, Ivana, EVROPSKÁ UNIE: MŮŽE SE STÁT FEDERALISMUS HLAVNÍ INTEGRAČNÍ TEORIÍ? *Vysoká škola ekonomická v Praze* [online]. [cit. 2020-03-29]. Dostupné z: <http://aop.vse.cz/pdfs/aop/2009/01/02.pdf>
- The history of the European Union, *Europa.eu* [online]. [cit. 2020-02-20]. Dostupné z: https://europa.eu/european-union/about-eu/history_cs
- Turecké referendum posiluje vládní stranu, *Euractiv* [online]. 13.9.2010 [cit. 2020-03-28]. Dostupné z: <https://euractiv.cz/section/rozsireni-eu/news/turecke-referendum-posiluje-vladni-stranu-007891/>
- Turecko chce v roce 2010 otevřít další přístupové kapitoly, *Euractiv* [online]. 24.11.2009 [cit. 2020-03-28]. Dostupné z: <https://euractiv.cz/section/aktualne-v-eu/news/turecko-chce-zahajit-jednani-o-vstupu-do-eu-v-dalsich-kapitolach-006778/>
- Turecko: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled. *BusinessInfo.cz: Oficiální portál pro podnikání a export* [online]. 15.12.2019 [cit. 2020-07-28]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/navody/turecko-zakladni-charakteristika-teritoria-ekonomicky-prehled/>

- Turkey and relations with the European Union, *European Parliament* [online]. 10.2.2000 [cit. 2020-03-28]. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/enlargement/briefings/7a1_en.htm
- Turkey and relations with the European Union, *European Parliament* [online]. 10.2.2000 [cit. 2020-03-28]. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/enlargement/briefings/7a1_en.htm
- Turkey Debt to GDP Ratio 1990-2020. *Macrotrends* [online]. [cit. 2020-07-27]. Dostupné z: <https://www.macrotrends.net/countries/TUR/turkey/debt-to-gdp-ratio>
- Turkey GDP Growth Rate 1961-2020. *Macrotrends* [online]. [cit. 2020-07-27]. Dostupné z: <https://www.macrotrends.net/countries/TUR/turkey/gdp-growth-rate>
- Turkey GDP Per Capita 1960-2020. *Macrotrends* [online]. [cit. 2020-07-27]. Dostupné z: <https://www.macrotrends.net/countries/TUR/turkey/gdp-per-capita>
- Turkey Inflation Rate 1960-2020. *Macrotrends* [online]. [cit. 2020-07-27]. Dostupné z: <https://www.macrotrends.net/countries/TUR/turkey/inflation-rate-cpi>
- Turkey Trade to GDP Ratio 1960-2020. *Macrotrends* [online]. [cit. 2020-07-27]. Dostupné z: <https://www.macrotrends.net/countries/TUR/turkey/trade-gdp-ratio>
- Turkey Unemployment Rate 1991-2020. *Macrotrends* [online]. [cit. 2020-07-27]. Dostupné z: <https://www.macrotrends.net/countries/TUR/turkey/unemployment-rate>
- Vztahy EU a Turecka, *Euractiv* [online]. 4.8.2018 [cit. 2020-03-28]. Dostupné z: <https://euractiv.cz/section/evropska-unie-a-svet/linksdossier/vztahy-eu-a-turecka-000141/>
- WIENER, Antje a Thomas DIEZ. 2004. *European integration theory*. New York: Oxford University Press. ISBN 01992524